

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

М А Т Е Р І А Л И

**XIII Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених**

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

**XIII Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених**

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 24-25 квітня 2025 року)

Одеса -2025

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XIII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 24-25 квітня 2025 р.) 63 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Маді Галина Іванівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри і соціальних і гуманітарних дисциплін Одеського національного морського університету

Збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту XXI століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 17 від 26 червня 2025 р.

«Освіта та соціалізація особистості»

24-25 квітня 2025 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Пегінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ LIBERAL ARTS ЯК МОДЕЛЬ ЖИТТЯ

Термін «Liberal Arts» походить від латинських слів «Liberales», що означає «вільний», і «Arte», що означає «Мистецтво або принципова практика». Програма «Liberal Arts» є традиційною академічною програмою у вищій освіті розвинених демократичних країн. Освіта вільних мистецтв відноситься до університетської освіти, а не до практичного курсу навчання, який можливо знайти в професійній, професійній або технічній програмі.

В академічних колах західних країн термін «Liberal Arts» («вільні мистецтва») «охоплює широкий спектр академічних дисциплін, спрямованих на розвиток інтелектуальних, творчих і моральних здібностей студентів» [1]. Тому основним є розуміння, що освіта в галузі вільних мистецтв спрямована не тільки на підготовку студентів до певної кар'єри, а й на розвиток у них критичного мислення, комунікації, вирішення проблем і етичних навичок, які можна застосувати в будь-якій сфері діяльності. Словосполучення liberal arts, або liberal education, нерідко використовується також як скорочення для більш загального терміну «liberal arts and science education» (загальна гуманітарна та наукова освіта). В енциклопедії цей термін вводиться для позначення освіти, спрямованої на «передачу загального знання (general knowledge) і розвитку загальних інтелектуальних здібностей, на відміну від професійно орієнтованої або технічної освіти» [2].

«Вільні мистецтва» були ще у системі освіти стародавніх греків, які вважали гуманітарну освіту вищою ознакою освіченої людини. В епоху класичної античності вільні мистецтва вважалися необхідною освітою для вільної людини, активної в цивільному житті. На той час це означало б можливість брати участь у публічних дебатах, захищати себе, служити в суді та присяжних, а також нести військову службу. Вільні мистецтва базувались на трьох предметах: граматиці, риториці та логіці, які спільно називали тривіум.

У Середні віки до цього списку додалися ще чотири предмети: арифметика, геометрія, музика і астрономія, названі квад্রивіумом. Таким чином, у середньовічній програмі вільних мистецтв було сім предметів. Квад্রивіум, який був значно складнішим за тривіум, використовувався для підготовки студентів до більш серйозного вивчення філософії та теології.

Метою гуманітарної освіти було виховання доброчесної та етичної людини, яка має знання в багатьох сферах і вміє добре викладати свої думки.

Однак сучасні програми гуманітарних наук дозволяють студентам вивчати набагато ширше коло предметів, але при цьому вони як і раніше зберігають основні цілі традиційних програм гуманітарних наук: виховувати всебічно розвинених особистостей із загальними знаннями з широкого кола предметів і володіють рядом універсальних навичок.

Що ж являє собою освіту в області вільних мистецтв в сучасному суспільстві? Сьогодні існує багато предметів, які потрапляють у широку сферу цієї категорії; типова програма вільних мистецтв є міждисциплінарною, охоплюючи теми в рамках гуманітарних, а також соціальних, природничих та формальних наук. Є відмінності в конкретних предметах, включених в програми отримання ступеня вільних мистецтв в різних установах. Однак спектр вільних мистецтв, як правило, вважається таким, що охоплює наступні області:

Гуманітарні науки – мистецтво, література, лінгвістика філософія, релігія, етика, сучасні іноземні мови, музика, театр, мовлення, класичні мови (латинська/грецька) тощо.

Соціальні науки – історія, психологія, право, соціологія, політика, демографія, етнологія, економіка, географія тощо.

Природничі науки включають астрономію, біологію, хімію, фізику, ботаніку, археологію, зоологію, геологію, науки про Землю та подібні науки.

Формальні науки включають математику, логіку, статистику тощо.

Термін «освіта з вільних мистецтв» також може застосовуватися до цілеспрямованого вивчення лише одного з вищезазначених предметів (наприклад, студент, який вивчає Бакалаврат філософії, може вважатися здобувачем освіти з вільних мистецтв). Однак загалом цей термін відноситься до програм отримання ступеня, спрямованих на надання більш широкого спектру знань та навичок.

Важливість освіти в галузі вільних мистецтв в ХХІ столітті полягає в її здатності розвивати критичне мислення, креативність, адаптивність і всебічне розуміння світу, готуючи людей до вирішення складних завдань і процвітання в різних професійних і особистих контекстах. Назвемо причини, яким привели до розуміння значущості вільних мистецтв для суспільства і конкретної особистості.

1. Освіта Liberal Arts допомагає студентам стати всебічно розвиненими і різнобічними особистостями, здатними інтегрувати і застосовувати свої знання і навички в різних областях і контекстах.

2. Вільні мистецтва в їх освітньої складової розвивають у студентів навички адаптації, гнучкість мислення, здатність процвітати в сучасному світі, якій постійно трансформується.

3. Студенти завдяки вивченню гуманітарної сфери стають творчими особистостями не за народженням, а за своєю суттю спрямованості зусиль, новаторами та оригінальними мислителями, здатними генерувати та реалізовувати нові ідеї для вирішення проблем та використання можливостей, з якими вони стикаються.

4. Освіта Liberal Arts спрямована на розвиток у особистості соціокультурного, соціополітичного, соціоекономічного активізму, здатності і бажання брати участь та вносити свій вклад в демократичне, мультикультурне і толерантне суспільство.

Зміна/підвищення статусу культури в сучасному суспільстві призвела до переосмислення ролі університетів у створенні та відборі цінностей. Право

університетів визначати критерії професійної компетентності ґрунтується на ексклюзивному контролі над джерелами знання та логікою навчання. В умовах інформаційного суспільства кожен володіє «природним» правом на навчання кожного.

На інституційному рівні в сучасному демократичному суспільстві нове положення університету зафіксовано ідеєю досконалості(excellence), згідно з якою кількісному аналізу піддається не тільки фінансова діяльність університету, а й його академічні досягнення, тобто статус університету оцінюється виходячи з кількості студентів, книг в бібліотеці та посилань на роботи викладачів у наукових виданнях [3].

Саме широке застосування системи Liberal Arts в сучасній вищій освіті та у житті в Україні дозволить наздогнати з точки зору розвитку ведучі демократичні країни сучасності та створити якісну творчу особистість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. What is Liberal Arts? Definition, Scope, History & Importance. URL: <http://www.gu.edu.in › blog>. (дата звернення: 15.04.2025).
2. Liberal Arts: Encyclopedia Britannica Concise. URL: <http://www.concise.britannica.com/ebc/articleH9370154/liberalHarts>. (дата звернення: 16.04.2025).
3. Borrero Cabal Alfonso. The University as an Institution Today. Paris and Ottawa: UNESCO and IDRC, 1993.

Аксьонова Віра Ігорівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кропивницький;

Рагуліна Анна Сергіївна – студентка II курсу, освітня програма «Економічна безпека підприємства», Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький.

СИНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА САМООРГАНІЗАЦІЇ ЦИВІЛІЗОВАНОГО ЛЮДСТВА ЗА ДОБУ ЕКОЦЕНТРИЗМУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність. Для соціально-філософського вивчення зазначеної проблеми істотне значення має антропологічно-екологічний підхід, пов'язаний з синергетичним аналізом успішної освітньої діяльності, яка має досягати комунікативно-цивілізаційного результату, оскільки духовний прибуток вищих ідеалів завдяки аналізу когнітивних структур та епісистем розкриває нові площини соціалізації особистості, які полягають у опануванні кодами і жанрами зовнішнього дискурсу та розглядаються в контексті культурних змін комунікаційного суспільства як найкраща можливість максимально

ефективного отримання найважливіших цінностей буття (добра, справеливості, свободи, гармонії, шляхетності тощо) [9].

Синергетика – це інтенсивно розвиваючий напрямок, а не наука, яка вже склалася. Синергетична парадигма розглядає випадковість (флуктуації), що відіграє специфічну роль у процесах самоорганізації, як важливий елемент світу. Випадковість – конструктивний початок – механізм, який виводить систему на внутрішню тенденцію її організації. Нелінійне середовище починає самоорганізовуватися, але для ініціювання спускового механізму цього процесу терміново необхідним є хаос. На початку XX століття деякі вчені, такі, наприклад, як А. Богданов, А. Лоскутов висловлювали думку про існування фундаментального закону самоорганізації – її видозміни, перетворення, але не зникнення – тобто форма змінюється, але не руйнується. Знання закономірностей видозмін хаотичних середовищ сьогодні дозволяють перейти до цілеспрямованого конструювання штучних систем, в яких процеси самоорганізації призводили б до утворення необхідних структур. Природа раціональна і гармонійна, але ця гармонійність досягається за рахунок адаптації систем та рівнів організації. Створювані штучні системи є частиною загального світу, тому у максимальній мірі в них мають враховуватися загальні процеси самоорганізації. Традиційний підхід до управління природними і соціальними процесами заснований на лінійному уявленні про функціонування систем природи і суспільства. Результатом зовнішнього управлінського впливу на екосистему є однозначний лінійний наслідок зусиль, що відповідають консервативній схемі: завдання – управлінський вплив – бажаний результат.

Мета: проаналізувати синергетичну парадигму самоорганізації цивілізованого людства за добу екоцентризму та висвітлити її вплив на освітню діяльність.

Обговорювання. Синергетика вивчає відкриті системи, ті, що обмінюються речовиною і енергією з зовнішнім світом, мають джерела та витoki енергії та нелінійні системи, ті, що описуються нелінійним управлінням). Г. Хакен підкреслював, що назвав дисципліну синергетикою не тільки тому, що вона досліджує сумісні дії багатьох елементів систем, але й тому, що для знаходження загальних принципів, що управляють самоорганізацією, необхідна кооперація різних дисциплін [2; 8]. Предмет синергетики – механізми самоорганізації, механізми доцільного виникнення, відносно стійкого існування і саморуйнації макроскопічних упорядкованих структур, що характеризують системи такого роду. Ці механізми властиві світу як природних, так і соціальних процесів, тому синергетику розвивають представники різноманітних дисциплін (фізики, біології, хімії, математики). Синергетика має власний дискурс таких понять, як атрактори, біфуркації, фрактали, детермінований хаос. Поняття «атрактора» близьке поняттю цілі – напрямок поведінки нелінійної системи, «кінцевий стан» (кінцеве, тобто відносне, що завершує деякий етап еволюції) системи. Під «атракторами» в синергетиці розуміють відносно стійкий стан системи, яка немов би притягує (від лат. – «притягувати») до себе сукупність траєкторій системи, які вирізняються різними вихідними умовами. Якщо система опиняється в конусі

атрактора, вона неминуче еволюціонує до цього відносно стійкого стану (структури). На рівні математичного опису біфуркація означає розподіл рішень нелінійного диференціального рівняння. Фізичний смисл біфуркації: точка біфуркації – точка розподілу шляхів еволюції системи, нелінійна система включає до себе біфуркації. Об'єкти, які володіють властивостями самототожності мають назву «фракталів». Малий фрагмент структури такого об'єкта тотожний іншому, більш великому фрагменту чи структурі в цілому. Властивість фрактальності має аналоги в глибинах соціально-філософської думки, а саме у філософських уявленнях про модальність елементів світу [3;4;5]. Модальність характеризується як логіко-філософська та лінгвістична категорія. Модальність може мати значення побажання, ствердження, наказу, достовірності, припущення, реальності чи нереальності. Кожна монада, за Ляйбніцем, як в дзеркалі, відображає властивості світу в цілому, що є присутнім у східному принципі світовідчуття – «все в одному і одне у всьому» [7].

Синергетична парадигма самоорганізації цивілізованого людства за доби екоцентризму зводиться до наступного:

1) Об'єктами дослідження являються відкриті екосистеми в безперервному стані, які характеризуються інтенсивним обміном речовини і енергії між підсистемами, а також між екосистемою та її оточенням.

2) Результатом самоорганізації екосистеми стає виникнення, взаємодія, а також взаємовплив (наприклад, кооперація) більш складних в інформаційному смислі об'єктів, ніж елементи зовнішнього середовища, із яких вони виникають. Екосистема та її складові представляють собою динамічні утворення.

3) Розрізняють процеси організації і самоорганізації: їх загальна ознака – зростання порядку, зумовлені протіканням процесів у екосистемі, протилежних встановленню термодинамічної рівноваги, незалежно від впливу взаємодіючих елементів зовнішнього середовища. Організація на відміну від самоорганізації екосистеми може характеризуватися, наприклад, утворенням однорідних стабільних статистичних структур.

4) Процеси самоорганізації відбуваються в екосистемі поряд з іншими процесами, зокрема, тими, що мають протилежну направленість і здатними в окремі фази існування екосистеми як перевершувати процеси самоорганізації, так і мати їх недостатню якість [6].

5) Спрямованість процесів самоорганізації екосистеми зумовлена внутрішніми властивостями підсистем екосистеми в їх індивідуальному та колективному виявленні, а також впливами з боку середовища.

6) Поведінка екосистеми та її підсистем в цілому характеризується спонтанністю, тобто акти поведінки не є суворо детермінованими.

Висновки. Знання принципів самоорганізації складних екосистем дає людству нові надії, розкриваючи перспективні напрями пошуку способів управління складними системами за доби екоцентризму. Складна нелінійна екосистема здатна сама себе будувати, структурувати, правильно ініціювати бажані тенденції її саморозвитку. Управлінський вплив на розвиток нелінійної

екосистеми може бути ефективним, якщо він узгоджений з внутрішніми властивостями екосистеми, тобто є резонансним. Практика засвідчує, якщо «стимулювати» екосистему у потрібний час та в потрібному місці, вона буде розвивати в собі все різноманіття власних форм і структур, що істотно впливає на ефективність освітньої діяльності за добу екоцентризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова В.І. Гуманістичні обрії європейського простору: український контекст: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 536 с.
2. Аксьонова В., Атаєв М. Дух антропоцентричної фази цивілізації: пізнання феномену «кризового суспільства». Методологія та технологія сучасного філософського пізнання: збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та науковців (Одеса, 20-21 травня 2022 року). Одеса: Університет Ушинського, 2022. С. 26 -29.
3. Аксьонова В.І. [Проблеми культурно-комунікативної синергії освіти на шляху розвитку](#) громадянського суспільства в Україні. «Модернізація Вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції»: матеріали III міжнар.наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 19-20 травня 2022 року). Кропивницький-Львів, 2022. С. 293-294.
4. Аксьонова В.І. Екологія освіти – феномен відображення візуальної історії козацького переможного духу// «Екологія візуальності: стратегії, концепти, проекти»: матеріали IV Всеук. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 8-10 жовтня 2015 р.). Черкаси, 2015. С. 64-66.
5. Аксьонова В.І. Футурологічне усвідомлення молодим фахівцем сенсу буття. «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика»: матеріали міжнар. наук-практ. конф. (м. Кіровоград, 10-11 червня 2016р.). Кіровоград, 2016. С. 15 – 16.
6. Аксьонова В.І., Скловська О.І. Синергетична парадигма управління соціальними процесами в умовах глобалізації в контексті філософії науки. Навчально-методичний посібник. Для студентів та курсантів денної та заочної форм навчання. Кіровоград: Вид-во «Державна льотна академія України», 2011. 36 с.
7. Аксьонова В.І. Екологічна культура – найважливіша складова професійної культури фахівця ПАНХ. «Застосування авіації в народному господарстві»: матеріали науково-практичної конференції (м. Кіровоград, 3 листопада 2001р.). Кіровоград: Вид-во «Державна льотна академія України», 2001. С. 109 - 115.
8. Аксьонова В.І. Культура, природа та цивілізація (Історіософський аспект). «Гуманітарні науки на рубежі третього тисячоліття: досягнення, проблеми, перспективи»: матеріали міжнар. наук. конф. Хмельницький, 2000. № 6. С. 84-87.
9. Борінштейн Є. Добро і зло & мораль і імморалізм & свобода і рабство: філософія людяності як основа життя. Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект : Матеріали X міжнародної науково-теоретичної

конференції (21–22 берез. 2024 р., м. Черкаси) [Електронний ресурс] / упоряд. О. І. Астапова-Вязьміна ; відп. ред. проф. А. І. Бойко. М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ЧДТУ, 2024. С.51-54.

Барков Степан - здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського;

Науковий керівник – **Поплавська Тетяна Миколаївна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ОСВІТА ЯК СФЕРА ТРАНСФОРМАЦІЇ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКОГО І НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

У сучасних умовах розвитку нашого суспільства під впливом глобальних тенденцій актуальним завданням залишається перехід системи освіти до її різноманітності. Перетворення у сфері освіти сьогодні важко уявити без усвідомлення необхідності цілісного підходу до змін, що відбуваються. В основі цього процесу лежить трансформація системи освіти в культурно-освітню сферу, що актуалізує питання розширення застосування інноваційних підходів, шляхів, форм навчання та виховання.

Ситуацію сучасності ускладнює те, що цінності, які передавалися з покоління в покоління - доброта, моральність, духовність, охайність, чесність, благоговіння, вдячність, віра в силу молитви, вірність, доброзичливість, єдність зі світом, любов, милосердя тощо - доброчесні ціннісні якості особистості зазнають деградації. Моральне виховання, яке дає кожному можливість обрати свою модель поведінки, працювати над власним характером, розвиваючи при цьому почуття власної гідності у різних типах і рівнях шкіл, зокрема й у вищій освіті, не розглядається як глобальна проблема, яка має стояти на першому плані. «Освіта», звісно, не може дати тієї ніжності, любові, безмежної теплоти слів та усмішок, як батьки, але вона покликана використовувати загальнолюдські цінності як інструмент, переданий батькам, педагогам, старшим поколінням, які мають прищепити дітям, нащадкам духовні цінності, щоб ті могли користуватися ними в процесі виховання і навчання на складному шляху свого духовного, морального, інтелектуального, фізичного, психічного тощо вдосконалення.

Важливо усвідомити, що в сучасному світі у вихованні дитини як духовної істоти, яка прийшла в цей світ як нова людина, щоб досягти зрілості - фізичної, духовної, розумової, головними є освіта і батьки - опікуни цієї нової людини. Справедливо зазначає А. Печчеї, що у новому ХХІ столітті

визначальним чинником розв'язання глобальних проблем є виховання цілісної людської особистості та її можливостей, де основним механізмом «нової людини», «нового гуманізму» є налагодження взаємодії культур (глобальний діалог культур), інтенсивний розвиток міжкультурних комунікацій, що здійснюється в усіх сферах життєдіяльності людини [1, р. 57].

Аналіз тенденцій розвитку світової та української культури, стану освіти в Україні та інших країнах показує, наскільки актуальною сьогодні є полікультурна освіта. Структурно моделі полікультурної освіти розглядаються з єдиною культурологічною спрямованістю, хоч і з різними назвами, спрямованими на виховання людини культури: «полікультуралізм», «полікультурний рівень виховання», «полікультурний простір», «етнопедагогічний простір», «соціокультурний простір», «мультикультуралізм», «полікультуризм», «культурологічний підхід», «крос-культурна освіта».

У нашому дослідженні «полікультурна освіта» - це освоєння й засвоєння етнокультури, української культури і світової культури в школах будь-якого типу (особливо корисна для учнів національної школи), з урахуванням сенситивних періодів їх розвитку. Майбутнє школи - у становленні її як культуроспрямованої, культуроформуючої та культуротворчої освітньої системи, у висуненні як провідної ідеї полікультурної освіти - залучення до загальнолюдських цінностей, звертаючи увагу на ті міжнародні дослідження, в яких висувається пошук способів засвоєння дітьми та дорослими діалекту загальнолюдського, міжнародного і національного ставлення до себе, мови, культури народів, до історичного минулого і сучасного, національної гідності особистості як ключового способу трансформації суспільних ціннісних орієнтацій підростаючого покоління, зміцнення інституту сім'ї - сімейного виховання.

Водночас слід зазначити, що полікультурна освіта є стратегічним потенціалом для сучасного педагога, орієнтованого на виховання «загальнолюдської» особистості в її індивідуальному самовизначенні. Вона розширює горизонти освітньої діяльності; сприяє формуванню поліфонічного бачення світу; має на меті виховання «неодномірної» людини; культивує віротерпимість і соціальну солідарність як моральний ідеал і норму поведінки. Полікультурна освіта ґрунтується на засадах епістемологічного плюралізму, неприпустимості авторитарності в наукових судженнях, у її межах здійснюється демократизація освітнього процесу. Однак слід пам'ятати, що стратегії полікультурної освіти також не вільні від певної однобічності - абсолютизуючи ідею різноманіття світу культури, вони нівелюють ідею його єдності. У результаті освіта стає фрагментарною.

Щоб уникнути цієї небезпеки, необхідно дотримуватися принципу дуальності монокультурного і полікультурного начала, їхньої взаємної корекції, рівноваги. Такою стратегією є діалог. Діалог - це не просте накладення двох протилежних ідеалів - єдності й окремішності, особливого й загального, а постійне прагнення до гармонізації ідеалів безумовної цінності особистості й загальнолюдської солідарності. Тому філософський ідеал сучасної освіти

можна визначити як виховання діалогічної особистості, здатної сприймати і творити світ у гармонії його різноманіття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Aurelio Peccei. The Human Quality. Pergamon Press, 2016. 214p.

Бутенко Елеонора Геннадіївна – здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського;

Науковий керівник – **Поплавська Тетяна Миколаївна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Однією з помітних тенденцій сучасного розвитку, зумовленого глобалізацією, є загострення міжнародної конкуренції практично в усіх сферах суспільного життя. У цьому контексті питання підвищення власної конкурентоспроможності набуває загального характеру, охоплюючи як окремих осіб, так і цілі держави й навіть світові регіони. Усвідомлення цієї обставини змушує шукати конкурентні переваги (наявність багатой сировинної бази, вигідне географічне розташування, ємний внутрішній ринок тощо) або сучасні ресурси конкурентоспроможності, серед яких першорядне значення має якісний людський капітал. Саме освіта, що відповідає найкращим світовим стандартам, забезпечує належну «якість» цього ресурсу. Наявність повноцінної освіти стає надійним фундаментом для здійснення поступального й стійкого розвитку економіки й науки, створення новітніх проривних виробничих технологій, що забезпечують країнам із високим рівнем освіченості населення безумовну конкурентну перевагу у сучасному світі. Відповідно, ключове значення освітнього фактора для досягнення успіху робить його обов'язковим та важливим елементом державної стратегії розвитку, якщо не всіх, то переважної більшості країн світу.

Одним із головних способів досягнення цієї мети є впровадження в освітню практику інноваційних технологій навчання, а ширше – створення ефективної національної інноваційної інфраструктури, яка включає новаторські підходи не лише до змісту навчальних матеріалів, але й до супровідного комплексу завдань і механізмів підтримки навчального процесу. До них належать питання фінансового менеджменту, матеріально-технічної бази навчання, інтеграції з виробництвом, взаємодії з майбутніми роботодавцями,

співпраці з науково-дослідними центрами, комерціалізації інтелектуальної продукції тощо.

Водночас цілком очевидно, що досягти відчутних результатів в інноваційному розвитку без відповідного реформування чинної системи підготовки висококваліфікованих кадрів просто неможливо. На практиці це означає, що вища школа повинна активно працювати над формуванням інноваційно орієнтованої освітньої та наукової діяльності. З цієї точки зору необхідно здійснити подальші кроки щодо реформування самої системи вищої освіти, заклавши в неї принципи оперативної адаптивності, загальної доступності, матеріально-технічної забезпеченості навчального та дослідницького процесу, більшої автономії освітнього процесу. Кардинальні зміни мають стосуватися також змісту, технологій підготовки й перепідготовки кадрів для інноваційної діяльності, інноваційної складової освітніх програм, включаючи коригування чинних освітніх стандартів та критеріїв якості процесу інженерно-технічної підготовки.

Варто зазначити, що у своїх найкращих зразках інноваційна освіта орієнтована не стільки на передачу знань, які швидко застарівають, скільки на оволодіння базовими компетентностями, що дозволяють у подальшому – за необхідності – самостійно здобувати знання. Саме тому така освіта повинна бути тісніше пов'язана з практикою, ніж традиційна.

У цьому аспекті, як видається, слід скористатися світовим досвідом створення дослідницьких університетів, які ґрунтуються на мережевій моделі реалізації інноваційних процесів. На відміну від лінійної та паралельної моделей, що тяжіли до колишньої, традиційної структури реалізації інновацій, ця модель характеризується наявністю концентрованої мережі малих інноваційних фірм, які працюють у найновіших галузях економіки у тісній співпраці з дослідницькими університетами та центрами. Варто зазначити, що значний відсоток таких інноваційних фірм виник у результаті «відгалуження» від університетської науки впроваджувальних та інноваційних компаній (так званих «спін-оффів»), які зробили ставку на комерціалізацію наукових досягнень та університетської інтелектуальної власності. У плані реалізації інновацій ці компанії виконують функцію передачі технологій та ноу-хау, отриманих завдяки університетській науці (у тому числі фінансованій державою), на ринок. Крім того, особливістю цієї моделі є венчурний бізнес, венчурний капітал, який інтегрує інновації та інвестиції й робить акцент на ефективному використанні інтелектуального ресурсу провідних дослідницьких університетів. Досить сказати, що майже половина всіх венчурних компаній США зосереджена у штаті Каліфорнія, відомому своєю «Кремнієвою долиною», ядром якої є Стенфордський дослідницький університет, університет Берклі, а також Національна ядерна лабораторія в Лос-Аламосі.

Видається, що адаптація й поширення такого прогресивного досвіду могли б сприяти підвищенню ефективності та якості освіти й у нашій країні. Це цілком відповідало б положенням «Всесвітньої декларації про вищу освіту для ХХІ століття: підходи й практичні заходи» [1], де чітко сформульовано завдання перегляду всіх навчальних програм із використанням нових

методичних і дидактичних підходів, які обмежують суто когнітивне засвоєння знань і забезпечують формування навичок, розвиток компетентності та здібностей, пов'язаних із комунікацією, творчим і критичним аналізом, незалежним мисленням та колективною працею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всесвітня конференція з вищої освіти у XXI столітті: підходи та практичні заходи. URL: <https://unesdoc.unesco.org>

Врайт Галина Яківна - кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна,

Даниленко Анастасія Володимирівна – студентка 4 року навчання ОПП Менеджмент соціокультурної діяльності, соціально-гуманітарний факультет ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна.

РОЛЬ ЛІДЕРА У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

У сучасному світі, що швидко змінюється, особливо в умовах глобалізації та цифровізації, збереження й розвиток культурних цінностей набувають особливої ваги. Однією з ключових фігур, яка здатна ефективно впливати на цей процес, є лідер. Лідер у культурному середовищі – це не лише офіційна особа чи керівник організації, а й авторитетна особистість, яка здатна згуртувати навколо себе громаду, пробудити інтерес до національної спадщини та сприяти її переосмисленню відповідно до викликів часу.

Культурні цінності є основою ідентичності нації, вони формують світогляд, поведінку, традиції та моральні орієнтири суспільства. У цьому контексті лідер виступає як носій і транслятор культурного досвіду. Саме через його діяльність — будь то у сфері мистецтва, освіти, політики чи громадської ініціативи — відбувається передача та адаптація культурних норм до сучасного контексту. Вміння лідера поєднати традиції з новітніми підходами дозволяє не лише зберегти автентичність культури, а й зробити її привабливою для молоді та іноземної аудиторії.

Також важливу роль відіграє лідер у подоланні культурної амнезії, яка виникає через урбанізацію, еміграцію чи знецінення традицій під впливом масової культури. Справжній культурний лідер здатен ініціювати проекти, спрямовані на збереження мови, фольклору, архітектурної спадщини, традиційних ремесел.

Прикладом такого підходу може слугувати діяльність Олега Скрипки, який через фестиваль «Країна мрій» не лише популяризує українську музику, а й привертає увагу до етнічної самобутності [3].

Крім того, роль лідера важлива і в контексті культурної дипломатії. У сучасних умовах Україна має не лише боронити свою територіальну цілісність, а й захищати культурний простір. Тут лідер виконує функцію комунікатора між культурами, який демонструє світу багатство українських традицій, здатен формувати позитивний імідж держави та створювати простір для міжкультурного діалогу.

Сучасний культурний лідер також виконує роль інноватора — він не боїться експериментів і активно впроваджує новітні технології для популяризації національної спадщини. Такий лідер поєднує традиційні форми з цифровими інструментами, створюючи нові, інтерактивні формати подачі культури: віртуальні музеї, онлайн-архіви, цифрові виставки, подкасти, мультимедійні платформи. Це дає можливість автентичним елементам української культури отримати нове життя. Лідер також повинен мати здатність підтримувати творчий процес в команді. Він повинен бути відкритим до нових ідей та готовим ризикувати, дозволяючи своїм підлеглим реалізувати свій творчий потенціал. Лідерство, що стимулює творчість, забезпечує команду свободою виражати свої ідеї та розвивати власні проєкти [6].

Яскравим прикладом такого підходу є проєкт «**Ukrainer**», заснований журналістом та мандрівником Богданом Логвиненком. Це мультимедійна платформа, яка через відеоекспедиції, тексти, фоторепортажі та інтерактивні карти розповідає про різні регіони України, їхню історію, культуру, традиції та людей. Проєкт не лише знайомить світ з українською автентичністю, а й змінює уявлення самих українців про багатство і розмаїття їхньої країни. Завдяки перекладам на десятки мов, «Ukrainer» став прикладом того, як лідерська ініціатива, помножена на інноваційний підхід, здатна формувати нову культурну реальність, зрозумілу та цікаву широкій аудиторії [1].

Вартий уваги й приклад **Оксани Линів** — української диригентки світового рівня, яка не лише здобула міжнародне визнання у класичній музиці, а й активно працює над розвитком культурної освіти та просуванням української музичної спадщини. Її лідерство проявляється у здатності створювати й втілювати великі культурні ініціативи, які об'єднують митців, молодь, громади та глядачів навколо українського мистецтва [5].

У 2017 році вона заснувала **Міжнародний фестиваль класичної музики LvivMozArt**, проходив у Львові та об'єднує виконавців з усього світу. Особливістю фестивалю є його глибоке культурне наповнення: окрім класики, він популяризує маловідомі твори українських композиторів, а також інтегрує історичну спадщину з новітніми музичними форматами. Оксана Линів також є першою жінкою-диригенткою, яка виступила в Байройтській опері (Німеччина) — одному з найпрестижніших оперних театрів світу. Через свою діяльність вона стала символом лідерства, професіоналізму та культурної дипломатії [4].

Її приклад показує, як культурний лідер у сфері освіти та мистецтва здатен не лише зберігати традиції, а й підносити їх на новий рівень — міжнародний, сучасний і водночас глибоко національний.

Через війну, на жаль, фестиваль **LvivMozArt** тимчасово не проводиться, проте Оксана Линів не зупиняється у своїй місії — вона й надалі активно просуває українську культуру на міжнародній арені. Продовжуючи диригентську діяльність у провідних театрах Європи [5].

Можемо зробити висновок що у сучасних умовах культурний лідер відіграє надзвичайно важливу роль у збереженні, розвитку та популяризації національної спадщини. Він стає мостом між минулим і майбутнім, поєднуючи традиції з інноваціями, формуючи нові формати подачі культури та роблячи її доступною й привабливою як для внутрішньої, так і для світової аудиторії. Приклади таких лідерів, як Олег Скрипка, Богдан Логвиненко та Оксана Линів, доводять, що завдяки ініціативності, творчості та глибокому патріотизму можна не лише зберігати культурну ідентичність, а й формувати позитивний образ країни у світі. Саме такі лідери стають рушіями культурного оновлення, надаючи нове життя українській традиції в глобальному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://www.ukrainer.net/>
2. Український інститут. (2023). «Культурна дипломатія України: виклики та перспективи». <https://ui.org.ua>
3. Офіційний сайт фестивалю «Країна мрій». <https://www.krainamriy.com>
4. <https://zahid.espreso.tv/kultura-khto-taka-lvivska-dirigentka-oksana-liniv-svitova-slava-i-shleyf-prorosiyskikh-skandaliv>
5. <https://vogue.ua/article/culture/muzyka/dirigentka-oksana-liniv-pro-debyut-v-metropoliten-opera-chaykovskogo-ta-prosuvannya-ukrajinskoji-muziki-v-sviti-56390.html>
6. <https://kerivnyk.info/2023/07/rol-liderstva-v-stymuliuvanni-innovatsiy-ta-tvorchoho-potentsialu-komandy.html>

Городнюк Людмила Степанівна – здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського;

ЦИФРОВА ЛЮДИНА У ВИРІ ІНФОРМАЦІЇ «БЕЗ ФІЛЬТРІВ»: ПРО ВІРТУАЛЬНЕ І МЕДІЙНЕ ТРАВМУВАННЯ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ

Інтернет переміг будь-які перешкоди, заборони і цензуру. Коли інформація розповсюджується в такій приголомшливій кількості на приголомшливій швидкості численними інструментами, коли сумарно світова

павутина важить приблизно сто зеттабайтів, пошукові системи обробляють мільярди запитів на день, Youtube вантажить мільярди відеофайлів на день, в світі на 8,08 млрд людей працює 5,61 млрд. смартфонів [1], більшість з яких увімкнута в мережу і забезпечена програмами, додатками, застосунками, запобігти проникненню інформації практично неможливо. Тим більше, що в Україні немає цього на меті – навпаки, країна воює і платить надвисоку ціну саме за демократичні цінності, за свободу, права і можливості людини.

Тим не менш, саме сьогодні, коли епоха тотальної цифрової експансії, що перетворила користувача інтернету на турбоспоживача всіх видів продукції, в тому числі інформації різного змісту і характеру, і яка історично співпала в часі з тривалою російсько-українською війною, окрім руйнації звичного життя не тільки військовим, а і не підготовленим, цивільним людям, додала до щоденних випробувань багато напруженого, трагічного, драматичного, натуралістичного, емоційного контенту [2, 4, 5]. Складно передбачити, які психічні, психологічні, соціальні, громадські і навіть історичні наслідки ми можемо отримати. Навіть і до початку повномасштабної війни, з тих пір, як інтернет перестав бути просто майданчиком пізнання, розваг і комунікації, а почав вирішувати і задовольняти всі життєві потреби людини, спровокувавши повне і масове занурення у віртуальну реальність. Зміст і поведінка сучасної особистості стали цілком детерміновані гаджетом. Дуже гостро постала проблема цифрової залежності, цифрової деменції і інших суміжних розладів і хвороб (безсоння, неврозів і неврастеній, втоми). З тих пір, як індивід цифрової епохи створив «світ в коробочці», помістивши в смартфон все, без чого він не готовий жити, сформувалася антропологічно нова епоха, де замість самодостатньої особистості життєтворить онтологічна система «людина-гаджет» [3]. Цей феномен сформував ще один соматично-психологічний розлад – цифровий аутизм (нездатність людини деякий час бути без смартфона, що призводить до дратівливості, агресії, панічних атак, істеричних і невротичних станів). І це не єдиний діагноз з цілої низки так званих кіберхвороб, що стали викликами не тільки для біології, нейронаук і медицини. Це – новий соціальний вимір з новими соціальними викликами, наслідки яких складно передбачувати, оскільки раніше, на всіх попередніх етапах антропогенезу людина ще ніколи не змінювала себе так швидко і так суттєво, віддавши всі права на себе, свій побут і свій розвиток, електронних пристроям. Окрему проблему в аспекті кіберзалежності представляли геймери і інші підкорювачі сучасних симуляторів віртуальної реальності, які демонструють здатність проводити не одну добу в інтернеті, іноді втрачаючи свідомість, іноді змінюючи її стани, а іноді втрачаючи життя (як через втому і виснаженість, так і через самогубство).

Інша, але не менша проблема останніх десятиріч, яка все більш загострюється – проблема медійного впливу, соціального пресингу, міжособистісних конфліктів (особливо чутливої у вразливих верств населення – в першу чергу, дітей, людей похилого віку, які соціокультурно і цінносно не підготовлені до агресивної поведінки, цькування, гейтспічу, дискримінації). В ній є і свій макрорівень – інформаційні війни і кібератаки, інформаційно-психологічні операції в їхньому великому різноманітті і характері [8], а є рівень

малих груп – конфлікти між френдами, підписниками однієї спільноти або знайомими по виміру офлайн (які можуть мати самостійну природу або теж бути спровоковані професійними рейдж-фармерами), але в будь-якому випадку це створює певну атмосферу буття, яке не можна перемкнути як режими офлайн і онлайн.

Впливу на масову свідомість додає високий рівень соціальної контагіозності – інформаційної заразливості: не тільки верифіковані новини, а і плітки, фейки і дипфейки, контент з істеричним забарвленням дуже швидко передається тисячам і мільйонам реальних людей, впливаючи на загальне соціальне здоров'я.

Проблемне коло цифрових соціально-поведінкових феноменів можна продовжувати тривалий час, особливо в напрямку громадсько-політичних процесів з їхнім неспинним впливом на електорат, кримінальними трендами (всі види шахрайств, відслідковування і крадіжка особистих даних) і порноіндустрією, яка зберігає імідж чогось забороненого або не дуже доступного тільки для підтримки цього іміджу: насправді інтернет рясний від тисяч безкоштовних сайтів, що пропонують до перегляду мільйони відеофайлів сексуального змісту, в тому числі дитячу порнографію, секс з тортурами, з експериментами над людьми тощо.

Але в завершенні матеріалу хочеться особливо акцентувати на тому, з чого почала матеріал – з посилення медійної травмованості масової свідомості українців з початку повномасштабної російської навали. Окрім того, що українці знаходяться під щоденним ударом російського агресора, вони опинилися медійно зануреними в детальну анатомію війни: а це не тільки бойові дії, сюжети тяжкого протистояння на «нулі», поранення, емоційно забарвлену ненормативну лексику, а і натуралістичні детальні кадри. Третій рік триває фактична трансляція (а часто і пряма трансляція, і трансляція без фільтрів) великої кількості подій - з передової, з окупованих територій, під час бомбардувань, безперервний сторітелінг людських долей з трагедіями, втратами, боротьбою, насильством, знущаннями, звірствами, розстрілами. Крупним планом це бачать і дорослі, і діти.

Чи автор цієї статті – не тільки філософ і психолог, а і професійний журналіст з великим досвідом – за будь-яку цензуру? Категорично, ні. За заборону окремих інтернет-сервісів на державному рівні? Ні. За більш сувору авторизацію і автентифікацію (особливо, коли йдеться про неповнолітніх)? Мабуть, так! Але цей матеріал не про методи, а про велику, комплексну, багатшарову соціальну, філософську, історичну і державну проблему – про країну людей на тлі численних епохальних трансформацій, частина яких живе в стані трансформацій ще від розпаду СРСР і яким судилося стати «людьми війни», усвідомлювати, що їхні діти, їхні онуки – це «діти війни», переживати на власному досвіді або бачити жахливі картини війни, і які мають знайти в собі потенціал увійти творцями в післявоєнне життя. На мій погляд, це не тільки проблема саморегуляції і соціальної адаптації кожного, але і історичний виклик державі і нації – стратегічна задача державної і національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Digital 2024: Global Overview Report. - [Електронний ресурс]
<https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>
2. Борінштейн Є.Р. Соціокультурні складові російської агресії. У пошуку нових сенсів полікультурного світу. - *Повоєнний діалог культур: матеріали Конспект лекцій до навчальної дисципліни «Сучасний філософський дискурс» 82 Міжнародної наук.-практ. конф.* (Київ, 2–3 лютого 2023 р.) / упоряд. В.П.Дячук. Київ: НАКККиМ, 2023. 236 с. С. 29-31.
3. Борінштейн Є.Р., Городнюк Л. С. Філософсько-антропологічний феномен Homo Digitalis як онтологічної системи "людина-гаджет". *Studies in History and Philosophy of Science and Technology*. Vol 33 (1). Дніпро, 2024. С. 15-21.
4. Городнюк Л. С. Інформаційно-психологічний тиск при формуванні світогляду. – *У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф.* (Київ, 2–3 лютого 2023 р.). Київ, 2023. 244 с. – ст. 129-132.
5. Городнюк Л.С. Сензитивність українського суспільства під час війни: філософія інформаційно-психологічного впливу.- *Феномен соціальної консолідації у Центрально-Східній Європі: нові реалії та виклики: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. 26 вересня 2023 року. м. Кишиневу – м. Одеса* / за ред. О. В. Лісеєнко. Одеса, 2023. 93 с, с 73-78.
6. Жидко М.Є. Феноменологія та топологія станів свідомості в контексті цифрового футурошоку. Інсайт : психологічні виміри суспільства : наук. журн. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 1. С. 26–32.
7. Зубов В. О., Кривега Л. Д. Соціальна турбулентність як підґрунтя змін у світоглядних настановах сучасної людини. Актуальні проблеми філософії і соціології. 2015. Вип. 8. С. 66–68.
8. Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навч. посіб. / [В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Л.Ф.Компанцева, Є.Д.Скулиш, О.Д.Бойко, В.В.Остроухов]; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. 2-ге вид. Київ, 2011. 248 с.

Dobrolyubskya Yuliya Andriivna, Doctor of Science in Philosophy, Full Professor, Professor of the Department of World History and Methods of its Teaching, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky, Odessa, Ukraine.

MARGINALITY IN THE CONTEXT OF R. PARK'S STUDY OF SOCIAL MOBILITY

Park's study of social mobility and the phenomenon of marginality is conducted in line with the aforementioned orientations: conceptualization, response to processes of social change, attention to specific facts, and pressing issues of one's country. Anticipating the idea of forming a global society, Park noted that the social science of his time used the concept of society to describe «that worldwide network of social relations within which in our modern world all nations and all institutions

are evidently interrelated and are increasingly being drawn together» [2, p. 14]. Referring to Graham Wallas, Park applies the term «Great Society» introduced by this author to the contemporary social system, showing its fundamental difference from social systems of the past.

The Great Society has several distinctive characteristics. It has a size that constantly expands with the development of trade and industry. It gives rise to a civilization that «embraces the whole world». Inheriting the cultural traditions of ancient civilizations, it forms the cultural resources of this new, truly cosmopolitan society, including numerous racial minorities and local cultures. The new emerging civilization has reached a convergence of its borders with the geographical boundaries of the human environment. According to Park, «further expansion of the Great Society will be in the direction of greater complexity rather than territorial expansion» [2, p. 15].

Complexity is another characteristic feature of the new civilization. Park associates it with the «extraordinary variety and interdependence in modern industry». Speaking of the interconnectedness of all parts of the world community, Park writes about a situation where «the price of raw rubber in the London market comes to have a profound effect on the lives of natives in Central Africa and in the headwaters of the Amazon» [2, p. 16]. Another striking feature of modern society is the speed of development. Although civilization, according to Park, most likely emerged from the development of settled peoples, Park, citing Karl Bücher, notes that each new progress in culture usually begins with a new period of migration. Mobility, often associated precisely with migration, has always been considered an indicator (or even a cause) of social change. Migration is not synonymous with mobility. In the modern world, migration, according to Park, has almost ceased (except for refugee migration), but the mobility of the world's population has reached incredible proportions. Mobility is multidimensional: at different times it has been identified with migration and change of residence (Park distinguishes these concepts), and with changes in profession and status in the social hierarchy.

Any improvement in communication (primarily the development of transportation) has contributed to increased mobility in the world, as it provided for crossing vast distances in short periods of time. Park vividly describes the contemporary society in his precise figurative language. The scholar writes that «... the airplane has almost annihilated distances which once separated nations and peoples, and the radio has turned the world into one vast whispering gallery» [2, p. 18]. If we add modern Internet to these examples, the picture becomes even more impressive. Any achievements in the field of communication increase the speed of social change. Mobility in the modern world is developing at a much faster pace than in other periods of history.

The high speed of transformation of modern society is associated, in addition to communication development (in the sense of this term), with the emergence of financial economy. As an American scholar writes, «nothing has contributed so much to the mobilization and secularization of modern society as the all-pervasive use of money as a measure of value and a means of exchange» [2, p. 17]. This perspective on describing modern society was the result of Park's acquaintance with the work of

Georg Simmel, whose exceptional lectures became the only systematic course on sociology that Park attended. In his widely known work «The Philosophy of Money» [1, p. 354], the German thinker writes that the emergence of money contributed to the development of pragmatism and rationality in the social world. The latter led to depersonalization of human contacts and the appearance of cynicism in human relations (everything is for sale), contributed to the relativization of all human existence. It was Simmel who first showed that the money economy promotes the prevalence of intellectualism over feelings and determines the «refined essence of the new time». Following the views of his teacher, Park notes that in the Great Society there has been a widespread replacement of personal and moral ties with impersonal and rational connections among its members. These reflections of the American scholar can be compared with Max Weber's teachings on rationality, for whom social progress was primarily manifested in the growing rationalization of social life.

The fourth characteristic of modern society, according to Park, is mechanization as a consequence of the development of human reason. The machine is one of the manifestations of rationality. This was accompanied by technological development, which reached its peak in cities, «where it completely transformed the human environment» [2, p. 19]. Before our eyes, the idea of the American scientist is fulfilled by new realities. In the arguments presented by Park, one can again feel the influence of Simmel, although the views of the American sociologist differ in greater neutrality in the interpretation of the contemporary intellectual and technical achievements of humanity.

Rational science and technology have penetrated all spheres of society. As Park writes, they have led to the replacement of understanding methods in politics, education, and business with methods of manipulation. This idea by Park is very interesting and requires further development. Every aspect of modern society is becoming mechanized and rationalized, inevitably leading, as mentioned above, to the widespread displacement of close and personal relationships by impersonal and formal relationships. This especially occurs in cities.

The fifth characteristic of modern society is freedom. It has numerous dimensions: freedom of movement, which takes on gigantic proportions, freedom to compete for occupations in the society's economy, place and status in the social hierarchy, freedom of self-expression, freedom from moral prohibitions, and so on.

The enumerated characteristics of modern society find their personal embodiment in the marginal person. The concept of «marginality» was introduced by Park in 1928 and became a refinement of Simmel's concept of «stranger». In the famous sociology textbook written by Park and his closest associate E. Burgess, Simmel's text describing the sociological content of the term «stranger» is cited. The social type of the «stranger» is distinguished by characteristics such as mobility, objectivity, confidence, freedom from conventions, and detachment.

Park noted that «large cities, where people were united more by symbiotic than social ties, have not yet developed traditions or moral solidarity sufficient to guarantee the reproduction of existing social institutions» [4, p. 356]. However, in reflections on the absence of new, timely forms of social control, the scholar finds signs in society of the development of «friendliness and interest in each other among

different nations». «Unbiased examination of the facts should at least restrain passions and clarify the situation from some of the bitterness trapped in it» [4, p. 367].

Park defined social distance as the degree of closeness between groups and individuals. «The degree of closeness measures the influence each has on the other» [3, p. 257]. Social distance is directly related to concepts such as racial consciousness and class consciousness. They describe the worldview in which «we perceive the distances that separate us from classes and races we little understand» [3, p. 257]. According to Park, the confrontation between representatives of different social groups can be softened by each group and each individual being aware of their place in the social structure and their own distance. The scholar writes: «Clearly, anyone can get along with anyone else if both keep a proper distance» [3, p. 258].

At the same time, Park analyzes the presence of prejudices and superstitions in racial and class consciousness. He considered superstition as «more or less instinctive and spontaneous disposition to maintain distance» [3, p. 259]. The American sociologist made a very bold statement: superstitions are absent only in individuals without convictions and character. Friendliness and hostility are correlated concepts. Moreover, superstition and social distance are inherent aspects of human association [3, p. 230]. Racial superstition can be regarded as a «status phenomenon». Park writes: «Every individual we encounter inevitably finds a place in our consciousness in a certain existing category» [3, p. 232]. Each personality is defined and evaluated according to the status attributed to it in the established order of things.

In his early works, Park linked racial and ethnic superstitions with the fear of economic competition. The fear of losing economic status turns into hatred for members of other (more active or hardworking) racial and ethnic groups. This superstition is not dispelled by understanding the situation and familiarity. In later research, in light of the above idea of social distance (the interpretation of which excluded unhealthy feelings and antagonism, but simply meant a degree of closeness), Park identified unreliability (unpredictability) in relations with strangers as the main cause of superstition. Predictability was recognized by him as an essential condition for human interaction. Gradually, Park began to interpret superstition as a phase in intergroup processes, and social distance as a communication problem.

Bibliography

1. Coser L. A. Masters of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social Context New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1971. 636 p.
2. Park R. E. Society, collective behavior, news and opinion, sociology and modern society. Glencoe : Free press. 1955. P. 13-21.
3. Park R. E. Race and Culture. Glencoe, Illinois : Free Press, 1950. 403 p.
4. Park R. E., Burgess E. W. Introduction to the Science of Sociology. Chicago and London : The University of Chicago Press. Third edition, 1969. 1040 p.

Кадієвська Ірина Аркадіївна, доктор філософських наук, професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Військова академія (м. Одеса)

ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В ОСВІТІ

Безумовно одним із провідних виховних завдань вищої школи є розвиток моральної особистості. В сучасній ситуації жорстокої та підступної агресії рф проти України, коли все частіше відзначаються різні прояви емоційної обмеженості, жорстокості та фрустрації агресії, проблема духовного розвитку та морального виховання молодого покоління набуває особливого значення. Кожна епоха, безсумнівно, має свої неповторні особливості. І якщо говорити про наш час, то він демонструє стрімке підвищення рівня нігілізму, цинізму та байдужості. У будь-яку історичну епоху люди потенційно здатні досягати вершин віри, гуманізму та любові. Так само кожен ризикує сформуватися за зовсім іншим нав'язаним сценарієм.

До найважливіших соціальних чинників, які визначають стан та характер розвитку суспільної свідомості, належить духовність. Насправді можливість жити повним життям значною мірою залежить від стану духовної сфери, у розвитку якої особливе значення традиційно відіграють освіта та моральне виховання. Як показує історичний досвід, наш народ завжди відрізнявся розвиненим почуттям свободи, справедливості та власної гідності. Ключовою реальністю у свідомості наших людей завжди було прагнення справедливості та готовність її захищати. До основних властивостей нашого народу безумовно належить доброта. Наш народ завжди відрізнявся незвичайною обдарованістю. Йому властива спостережливість, теоретичний та практичний розум, винахідливість, тонке моральне та естетичне сприйняття дійсності. Опорою людської особистості, її глибинною внутрішньою цінністю є гідність. Духовна сила народу багато в чому залежить від почуття власної гідності. Гідність, це основа, стрижень, вища інтегруюча характеристика духовних якостей особистості. Англійський правознавець, філософ і державний діяч Френсіс Бекон зауважив, що «людина із почуттям власної гідності, здатна щиро співчувати іншим, натомість людина, позбавлена гідності, не здатна цивілізовано ставитися до навколишнього світу. Тому від рівня захищеності гідності кожної людини залежить благополуччя всього народу»! За словами Джона Мілля: «Гідність держави в кінцевому рахунку залежить від гідності особистостей, що її утворюють». Важливу роль також відіграє бажання та здатність держави створювати, оберігати та підтримувати сприятливу духовну атмосферу. Така атмосфера включає множину складових елементів. Серед них слід особливо виділити культивування гуманності, доброзичливості, взаємоповаги та довіри. Сприятлива духовна атмосфера як не тільки стимулює інтелектуальну творчу діяльність, але й підвищує соціальний настрій. Невипадково всі справжні духовні цінності, сприяють гармонійному розвитку людської свідомості. Духовність адекватно виражає і зберігає здоров'я свідомості та навіть оберігає від деформуючого впливу соціального

середовища. Духовність здатна відкривати грандіозні перспективи суспільного розвитку. Духовний стан характеризується розширенням свідомості та характеризується переходом до образного мислення. Образність допомагає осмислити ситуацію цілісно, розкрити нові сутнісні стосунки між різними явищами. Духовний стан характеризується почуттям внутрішньої активності, єднанням духовних здібностей, почуттів та емоцій, моральних, духовних якостей, прагненням до духовного прогресу. Особисті моральні переконання - це кінцевий результат морального виховання, головний показник, що характеризує духовний стан людини, єдність думки та вчинку, слова та справи у поведінці.

Виховання моральної культури у вищій освіті це досить тривалий та важкий процес. Існує безліч факторів, що впливають на нього як позитивно, так й негативно. Тому у моральному вихованні дуже важливо створити цілісний виховний простір (університети, сім'я, установи додаткової освіти, ЗМІ та інші державні та громадські соціальні інститути). Моральне виховання сприяє відродженню інтелектуального, духовного та творчого потенціалу особистостей, вихованню вільних громадян із розвиненими інтелектуальними здібностями, творчим ставленням до світу, почуттям відповідальності, гуманним ставленням до життя, здатних до продуктивної діяльності та творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жигайло Н. Соціально-психологічний та еволюційно-історичний виміри духовного розвитку особистості і Н. Жигайло // Педагогіка і психологія професійної освіти // Науково-методичний журнал. - 2009.-№3. -223с.
2. Вишневський Омелян. Український виховний ідеал і національний характер: (витоки, деформації і сучасні виклики) / Омелян Вишневський. – Дрогобич: вид. Святослав Сурма, 2010. - С. 27-32, 136-140.
3. Бех І. Виховання особистості: У двох книгах. Книга друга. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І. Д Бех – К. : Либідь, 2003. – 340 с.

Карастан Сергій – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОДОЛАННЯ ТІНЬОВОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

За оцінками аналітиків, значна частка економіки України залишається в тіні. За даними Державної служби статистики та Світового банку, рівень тіньової зайнятості коливається від 20 до 30% загального обсягу економічно активного населення. Це означає, що мільйони українців працюють без

офіційного оформлення, без соціальних гарантій, без сплати податків, фактично перебуваючи поза правовим полем. Часто тіньова зайнятість сприймається як вимушений крок – особливо в умовах низького рівня заробітної плати, нестабільного ринку праці або бюрократичних перепон для відкриття малого бізнесу. Однак варто розуміти, що така практика має далекосяжні наслідки – як для держави, так і для особистості.

Тіньова економіка – це не лише економічне чи правове явище, це – ціннісна проблема. Вона виникає в середовищі, де: недовіра до держави поєднується з низькою правовою культурою; індивідуалізм домінує над громадянською відповідальністю; особиста вигода переважає над суспільним добром.

Звичка «обходити» закон, уникати офіційних зобов'язань, працювати «у тіні» формує відповідний стиль мислення – прагматичний, споживацький, часто цинічний. Така установка є результатом тривалого ціннісного викривлення, яке сформувалося ще за радянських часів і продовжує впливати на сучасну свідомість.

Суспільна трансформація неможлива без особистісної трансформації. Людина, яка свідомо обирає легальну зайнятість, подає декларації, сплачує податки – керується не лише страхом перед контролем, а й внутрішньою установкою на відповідальність, чесність, прозорість. У сучасних умовах – особливо в період повномасштабної війни – відбувається перегляд ціннісних орієнтирів українців. Посилюється запит на: справедливість; гідну оплату праці; соціальну відповідальність роботодавців; етичну взаємодію між державою і громадянами. Війна стимулювала зростання самосвідомості, солідарності, розуміння важливості функціонуючої держави. У цьому контексті легальна праця – це не просто вибір, а внесок у спільну справу.

Одним із ключових агентів трансформації цінностей є освіта. Школа, вища освіта, професійна підготовка мають включати в себе не лише навички, а й етичні принципи трудової поведінки. У програмах варто приділяти увагу:

- формуванню фінансової та правової грамотності;
- аналізу наслідків тіньової зайнятості;
- прикладам відповідальної трудової поведінки.

Молодь – це та категорія, на яку варто робити акцент. Її ставлення до праці, держави, правових норм може стати визначальним для майбутнього нашої країни. Тому вкрай важливо формувати у студентів розуміння, що легальна праця – це не тягар, а умова розвитку, стабільності, гідності.

Отже, боротьба з тіньовою зайнятістю – це не лише справа податкових інспекцій чи економічних реформ. Це – питання морального вибору. Поки суспільство толерує неофіційну зайнятість як «норму», жодна політика не дасть бажаного результату. Потрібно працювати з цінностями особистості – зміщувати акценти від короткострокової вигоди до довгострокової відповідальності, від уникання зобов'язань – до усвідомленої участі у суспільному житті. І лише за умови такої глибокої трансформації можлива побудова стійкої економіки, демократичної держави та гідного життя для кожного громадянина.

Козленко Павло Юхимович – кандидат філософських наук, голова правління Громадської організації «Центр дослідження Голокосту»

ВИЩА ОСВІТА ЯК ІДЕОЛОГІЯ

Одним з найважливіших напрямків трансформації сучасного українського суспільства є освіта. Тим більше, що ознакою якісного суспільства було, є і буде якісна освіта. А його вершиною, Монбланом, представляється вища освіта як результат досягнень сумарного інтелекту. І від ідеології значущості і пріоритетності вищої освіти залежить успішність суспільства в дискурсі постійної конкуренції.

Термін «ідеологія» має порівняно невелику історію. Вперше він став використовуватися на початку XIX століття французьким філософом і економістом А. Дестютом де Трасі, а також французьким біологом Етьеном де Кондільяком, які розуміли під ідеологією вчення про ідеї [1, с.199]. В середині XIX століття К.Маркс і Ф. Енгельс в роботі «Німецька ідеологія» трактували ідеологію як помилкове свідомість, маючи на увазі ідеалістичну філософію, що розглядає ідеї в якості першооснови світу [2]. Потім у послідовників Маркса з'явилося протиставлення наукової ідеології, заснованої на визнанні вторинності ідей, їх залежності від суспільного буття, і ненаукової ідеології, яка стверджувала первинність ідей. У сучасному трактуванні під ідеологією слід розуміти систему «форм суспільної свідомості, що водночас виступають як свідомо визначені форми духовного життя» [3, с. 325]. Тобто, підкреслимо, що ідеологія (від грецької *ιδεολογία*; *ιδεῖν* «прообраз, ідея» і *λόγος* «слово, сенс, розум, вчення»), з нашої точки зору, є сукупністю поглядів, понять, традицій, концептів, що виражають ідеали, цінності та інтереси деякої соціокультурної освіти, соціуму, суспільства, держави. На їх основі формуються відносини людей, визнаються встановлені форми відносин і влади. З плином часу, що природно, нова ідеологія приходить на зміну старій і веде до перетворення влади і суспільного устрою. Будь-яке суспільство, навіть найдавніше, об'єднує спільна ідея.

За своєю суттю ідеологія – не є наукою, хоча вона може спиратися на наукові знання. На відміну від науки, ідеологія, як вираження приватних інтересів у формі загальності, являє собою знання про соціоекономічні, соціокультурні, соціополітичні основи буття людини. Якщо підсумувати наш екскурс в концептуальне поле ідеології, то вона буде «дорожньою картою», стратагемією (сукупністю взаємопов'язаних стратегій-стратагем) розвитку суспільства. А однією з основних стратагем стратагемії – буде освіта як система створення творчої продуктивної особистості. Це особистість повинна мати можливості новацій як основи своєї життєдіяльності. Але тільки вища освіта надасть нам можливість від новацій перейти до інновацій – імплементації новацій в життя з отриманням від них доходу.

Освіта – це соціальний інститут, що виконує функції підготовки і включення індивіда в різні сфери життєдіяльності суспільства, залучення його

до культури даного суспільства. Всі знання, навички, матеріальні і духовні цінності, які наші предки отримували, необхідно передати новому поколінню людей і робиться це саме за допомогою освіти. Система освіти формується відповідно ідеології держави, яка формує особистість, виходячи з пріоритетів свого розуміння прогресу.

Одночасно з цим освіта враховує виховання особистості, її соціалізацію як найважливіший пріоритет формування моральних якостей особистості. Значить, виховання є однією з найважливіших частин освіти. Виховання являє собою процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості з метою підготовки її до подальшого життя. Ми підходимо до розуміння того факту, що виховання як внутрішня складова освіти формує світогляд індивідуальності, розвиває її критичність мислення: освічена людина вміє аналізувати інформацію, самостійно робити висновки.

В аспекті глобалізації контекст сучасного постіндустріального українського суспільства має враховувати цінність створення не лише єдиного соціального, культурного, економічного, політичного, мовного, а й освітнього простору, для якого має бути характерна безперервність освітнього середовища, універсальність якого досягається шляхом своєрідної експансії єдиних методів і технологій навчання, орієнтуючись на ціннісні пріоритети Європейського Союзу. Необхідно «вбудуватися» в єдину освітню мережу, яка орієнтується на міжнародні стандарти освітніх технологій. Тут не можна не звернути увагу на значення системи гуманітарних дисциплін, яка і створює творчу особистість.

Більш високий рівень освіти, розвинене вищу освіту означає більш високі доходи не тільки особистості, а й суспільства, держави. Тому вища освіта є важливим аспектом розвитку будь-якого сучасного суспільства. Воно підвищує обізнаність людей, забезпечує найкраще врегулювання різного роду проблем. Вища освіта-це найкраща інвестиція для людини і суспільства, оскільки добре освічені люди складають основу могутності і цінності держави.

Всі досягнення в області технологій пов'язані з вищою освітою. Вища освіта є кінцевим фактором, що забезпечує зайнятість, тому вона відіграє життєво важливу роль у розвитку країни, а також у підвищенні доходу на душу населення в країні.

Виділимо основні причини важливості вищої освіти:

1. Існує серйозний розрив у заробітній платі між тими, хто має диплом і не має його. І цей розрив, за прогнозами, буде зростати. Протягом життя ті, хто має диплом, просто заробляють більше.

2. Ринок праці стрімко оновлюється відповідно до зростання штучного інтелекту. Оскільки технології стають розумнішими та складнішими, компанії можуть відфільтрувати певні ролі на користь автоматизації. Це означає, що робочі місця змінюються. Сьогодні вища освіта просто необхідно, так як відбувається інтенсивний розвиток в багатьох областях і роботодавці потребують різних фахівців.

3. Вища освіта має на увазі розвиток різного роду навичок. Студентам під час навчання допомагають тренувати критичне мислення. Учні вчаться думати

більш широко, аналізувати різні питання. Крім отримання вищої освіти, людина отримає нові і поліпшені навички критичного мислення, аналітики, групового вирішення проблем.

4. Особистісне зростання і незалежність. Випускники вузів мають більш успішний особистісний ріст, вони більш незалежні в багатьох питаннях, що допомагає розвиватися цінностям свободи і демократії.

5. Навчання у вузі допомагає також поліпшити комунікативні навички. Студентам часто доводиться працювати в групах, брати участь у групових дискусіях та представляти свої ідеї своїм одноліткам під час навчання, що полегшує їм передачу своїх знань та інформації іншим.

6. Якість життя людини та суспільства покращується з більш якісним розвитком вищої освіти. Випускники університетів мають довший термін служби, кращий доступ до медичної допомоги, більшу стабільність та економічну безпеку, більш престижну зайнятість та більшу задоволеність роботою, меншу залежність від державної допомоги, більш успішний особистий ріст, більшу впевненість у собі та меншу злочинну діяльність.

Отже, вища освіта має першорядне значення і відіграє дуже важливу роль у розвитку будь-якого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Willard Arnold Mullins. The Concept of Ideology: An Analysis and Evaluation. University of Washington, 1969. 348 p.
2. Карл Маркс і Фрідріх Енгельс. Фосербах (з «Німецької ідеології»). Харків-Київ: Державне видавництво України, 1930. 138 с.
3. Філософський словник соціальних термінів / під заг. ред. В.П. Андрущенка. Харків: «Корвін», 2002. 672 с.

Луцик Ярослава – студентка 1 курсу соціально-гуманітарного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Науковий керівник – **Поплавська Тетяна Миколаївна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

СИНГАПУРСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ ТА ЇЇ ВКЛАД В УСПІШНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Будь-яка співпраця з тими чи іншими країнами передбачає наявність якихось національних інтересів, цілей, спрямованих на підвищення рівня життя якихось окремих регіонів чи окремих сфер соціально-культурної діяльності, чи на розвиток країни в загалом. В даному випадку нас цікавлять науково-освітні інтереси, тобто обмін науковими дослідженнями або їхнє спільне проведення,

обмін студентами для розширення трудового ресурсу, розробка нових програм та ніш для розвитку системи освіти та науки в Україні.

У рейтингу країн світу за індексом людського розвитку ООН Україна посідає 88 (0,751) місце серед 189 країн. Для порівняння, Норвегія, що посіла перше місце, має індекс 0,953, Швейцарія та Австралія (друге та третє місце) - відповідно 0,944 та 0,939. У першу десятку також потрапили Ірландія, Німеччина, Ісландія, Гонконг, Швеція, Сінгапур та Нідерланди[1]. У доповіді враховувалися такі показники як тривалість життя, тривалість навчання у школах, валовий національний дохід на душу населення та інші. Отже, інтерес до системи освіти Сінгапуру та досвід реформ в освіті цієї країни може бути корисним для українських фахівців освітянської сфери.

З початку свого самостійного існування, з 1965 р., Сінгапур шукав стратегії виживання, засновані на найменш витратних, але найпродуктивніших сферах діяльності. Така ситуація була обумовлена малою кількістю ресурсів у держави, складністю міжнародної обстановки, пов'язаної з холодною війною, що тривала, і не найкращими відносинами з сусідніми країнами Південно-Східної Азії. Освіта стала одним із головних напрямів розвитку внутрішньої політики Сінгапуру. Спочатку система освіти базувалася на англійських традиціях. Так, система вищої освіти у Сінгапурі спочатку була запозичена у Кембриджського університету Великобританії. Це зумовлювалося як колоніальним минулим Сінгапуру, а й тим, що політична еліта країни здобувала вищу освіту саме там.

Складність формування ефективної освітньої системи була зумовлена різницею населення Сінгапуру як за економічною складовою, так і за етнічним та мовним складом. В умовах співіснування кількох національних освітніх структур була необхідна їхня оптимізація та приведення до єдиного стандарту. Уряд відмовився від розробки складної політики конвергенції та не робив спроб об'єднання шкільних систем різних етнічних груп, насамперед англійської та китайської. Було зроблено вибір на користь єдиної мови викладання всіх предметів - ним стала англійська, з особливим акцентом вивчення рідної мови.

До 1970 року Лі Куан Ю та його сподвижникам вдалося створити у Сінгапурі єдину національну систему освіти. Однак якість освіти була не на дуже високому рівні. У 1979 р. у Сінгапурі було запроваджено нову програму навчання, яка передбачала потокове навчання у початковій та середній школі. Також ця програма запроваджувала систематичне підвищення кваліфікації вчителів. Система освіти Сінгапуру була заснована на національних традиціях навчання, водночас вона враховує вимоги міжнародного ринку праці та підготовку затребуваних професіоналів. Кваліфікація викладачів у Сінгапурі безпосередньо впливає на якість викладання, та вигідніше для уряду вкладати ресурси у підготовку викладачів, а не вирішувати проблему якості у процесі навчання[2].

Процес відбору та підготовки вчителів у Сінгапурі досить довгий і складний, але він гарантує, що вчителями стають справді найкращі.

У 1985 р. освітня реформа у Сінгапурі проголосила такі принципи:

- Освітня політика має дотримуватися рівня економічного та соціального розвитку. Підйом економіки країни вимагав нового рівня фахівців у всіх сферах.
- Основу навчання становлять мови, природничі науки, математика та гуманітарні дисципліни з метою розвитку логічного мислення та здатності до навчання протягом усього життя.
- У школах слід розвивати творчі здібності дітей, насамперед з ініціативи керівників шкіл та вчителів, а не міністерства. Вдосконалення викладацьких навичок сприяло самостійності середніх шкіл в освітньому процесі[3].

Починаючи з 1997 р., коли було проголошено гасло «Мислячі школи, нація, що навчається», ще більше уваги стало звертатися на критичне та творче мислення, педагогіку співробітництва, диференційоване навчання, використання інформаційно-комп'ютерних технологій. Було суттєво (на 10-30 %) скорочено зміст матеріалу у навчальних програмах (при збереженні навчального часу для їх освоєння), для більш глибокого та ґрунтовного їх вивчення. Наголос від кількості досліджуваного зроблено до якості, під гаслом «Teach Less, Learn More» («Вчити менше, вивчитися більшому»). Навчання мало стати осмисленим, давати корисні для життя знання та навички. Менше зазубрювання, тестів, що повторюються, припускають рішення за готовими рецептами і формулами [4, с. 40].

Наприкінці ХХ ст. сінгапурська освітня система поступово була переорієнтована з англійської системи освіти на американську. Сінгапурський національний університет налагодив відносини з Массачусетським технологічним інститутом.

Реформування освітньої системи Сінгапуру відбувалося в комплексі різних реформ в економічному, політичному та соціальному житті держави. Саме комплексний підхід уряду Лі Куан Ю забезпечив гарний заділ для залучення в країну інвестицій, що дозволяли кардинально змінювати вигляд Сінгапуру в очах світової громадськості. Завдяки такому уважному підходу до реформ освіти сінгапурські студенти та школярі посідають перші місця у міжнародному рейтингу Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS).

Однією з найважливіших складових успіху у реформах, пов'язаних з освітою, було використання нових методів навчання. Уряд активно заохочував розвиток технологічних нововведень в освітніх установах. Глобалізація підштовхнула Сінгапур усунути акценти у бік використання знань, підтримку принципів зародження та розвитку ідей, розвиток інновацій, творчості та наукових досліджень. І одним із основних ресурсів забезпечення подібної трансформації виступила система освіти.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що політика в галузі освіти в Сінгапурі стала однією з життєво важливих сфер розвитку країни з 1965 р. по наш час.

Поява можливості отримати нові навички та знання допомогли закрити багато питань безробіття в країні та підняти соціальну значущість технічних

професій. Політику уряду Лі Куан Ю в галузі освіти вважають найбільш демократичною, оскільки у цій сфері інститутам освіти давалася свобода дій, покликана відучити керівництво шкіл та університетів чекати вказівок зверху. Все це не лише сприяло прискоренню підвищення кваліфікації викладачів, а й розвивало творчі здібності у вирішенні різних завдань учнів.

Система вищої освіти Сінгапуру схожа на європейську і не відрізняється якимись особливостями. Унікальність полягає у деяких аспектах. По-перше, менше часу приділяється підготовці магістрів та докторів. Маїстри в середньому навчаються рік, лікарі – три роки. По-друге, навчання у навчальних закладах поділяється на 6 семестрів і називається блоком. По-третє, лекції займають лише 30 % навчального часу, а практичні заняття – 70%. Освіта будується на самонавчанні та здібності студентів до самоорганізації. По-четверте, в університетах Сінгапуру немає сесій, а атестація відбувається щоразу після завершення курсу лекцій, немає залікової сесії, але є необхідний мінімум для отримання доступу до іспитів.

Протягом десятиліть освітня система адаптувалася до потреб національної та світової економік, що змінюються, але при цьому зберігала вірність громадянським і моральним цінностям.

Уряду Сінгапуру вдалося створити імідж освітньої системи як однієї з найбільш інноваційних та престижних сфер, у якій цікаво працювати та комфортно вчитися. Розвиток освіти став своєрідним національним проектом, до якого були залучені всі громадяни, а уряд надавав йому максимальну підтримку, тим самим підвищуючи її цінність в очах населення.

Що цікавого та корисного могла б запозичити українська система освіти? В Сінгапурі, так само, як і в нас, конкуренція виступає принципом і керівним механізмом діяльності в системі освіти. Але конкуренція в Сінгапурі зіграла загалом позитивну роль, дозволивши виробити чіткі та об'єктивні індикатори результативності роботи директора школи, викладача, учня, чиновника від освіти. Чіткими стали показники, яких необхідно досягти, щоб, наприклад, отримати підвищення чи премію наприкінці року. Таким чином, разом з метою бути успішним, яка ставиться масовою культурою перед кожним громадянином Сінгапуру, розроблені зрозумілі критерії успішності, які пропонують прозорі та ясні способи досягнення цієї мети.

Чому ще можна було б повчитися у сінгапурців, так це серйозному ставленню до моральних цінностей та відсутності цинізму, що є основою інституційних трансформацій у системі освіти. Сінгапурська громадянськість спочатку заснована на конфуціанських ідеях патерналізму, підпорядкування та старанності (дисципліни). У відносинах сучасних громадян країни до цих цінностей теж не виявляється цинізму, а засоби масової інформації поширюють історії досягнення успіху при старанному та дисциплінованому навчанні та роботі, які стають прикладом для наслідування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Україна заняла 88 место в рейтинге ООН по индексу человеческого развития. URL: <https://censor.net/ru/n3086464>

2. Goh Chor Boon, Gopinathan. The development of education in Singapore since 1965/Toward a better future. *Education and training for economic development in Singapore since 1965*. World Bank. P. 12–38.

3. Goh Chok Tong Facts. URL: <http://biography.yourdictionary.com/goh-chok-tong> (дата обращения: 23.04.2025).

4. Tony Tan. URL: <http://www.thefamouspeople.com/profiles/tony-tan-5686.php> (дата обращения: 25.04.2025).

Мартинюк Вікторія – здобувачка ОПП: «Музичне мистецтво» факультету музичної та хореографічної освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Науковий керівник – **Атаманюк Зоя Миколаївна**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

БІОСФЕРА ТА НООСФЕРА: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПРИРОДИ І ЛЮДИНИ

Вступ. У сучасному світі, де екологічні кризи набувають глобального масштабу, все актуальнішою стає філософська рефлексія над відносинами між людиною і природою. Одними з ключових понять у цьому контексті є біосфера та ноосфера. Ці терміни не лише відображають наукове розуміння природи, але й несуть у собі глибокий філософський зміст, пов'язаний із еволюцією свідомості, культури та моральної відповідальності людини.

1. Біосфера — жива оболонка Землі. Поняття біосфери вперше систематично досліджував французький натураліст Жан-Батіст Ламарк, але саме Володимир Вернадський, український і російський вчений, надав цьому терміну наукового змісту та глибини. Він описав біосферу як сферу життя, що охоплює всі живі організми на планеті та середовище їхнього існування.

Для Вернадського біосфера — не просто сукупність організмів, а динамічна система, в якій життя активно перетворює геологічні й хімічні процеси. Людина в цій системі — не сторонній спостерігач, а діяльна сила, яка впливає на глобальні процеси.

2. Ноосфера — сфера розуму. Із розвитком науки, культури й техніки людство вийшло за межі простого співіснування з природою. Це привело Вернадського до ідеї ноосфери — сфери розуму. Ноосфера, на його думку, є наступним етапом еволюції біосфери, в якому свідомість, розум і мораль стають визначальними факторами розвитку планети.

Це поняття також розвивали Едуар Леруа та П'єр Тейяр де Шарден, які підкреслювали, що ноосфера — це не тільки науковий прогрес, а й етичне зростання людства, відповідальність за долю природи.

3. Філософське значення переходу від біосфери до ноосфери. Поняття ноосфери ставить перед філософією низку ключових питань:

- Якою має бути відповідальність людини за довкілля?
- Чи справді розум веде до гармонії, чи, навпаки, до руйнування природи?
- Як поєднати технічний прогрес з моральними цінностями?

Поступовий перехід від біосфери до ноосфери означає, що людина має усвідомити себе частиною природи, але водночас стати її захисником і творцем нового етапу еволюції — гармонійного співіснування розуму та життя.

4. Виклики сучасності та ноосферне мислення. У ХХІ столітті людство стикається з проблемами кліматичних змін, знищення біорізноманіття, техногенних катастроф. Це вимагає переходу до ноосферного мислення — здатності не лише мислити глобально, а й діяти з урахуванням довгострокових наслідків для планети.

Філософія ноосфери — це заклик до ціннісного переосмислення прогресу, до розвитку науки й техніки, які служать життю, а не руйнуванню.

Висновок. Поняття біосфери та ноосфери — це не лише наукові терміни, а й філософські орієнтири, які показують шлях від хаотичного впливу людини на природу до свідомого, морального й відповідального співіснування. У цьому процесі філософія відіграє важливу роль, бо саме вона формує ціннісні підвалини майбутнього — не тільки технологічного, а й духовного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вернадський В. І. Біосфера і ноосфера. К.: Наукова думка, 2000. 270 с.
2. Тейяр де Шарден П. Феномен людини. К.: Дух і літера, 2001. 295 с.
3. Філософія: підручник / за ред. І. Ф. Надольного. К.: Видавничий центр «Академія», 2004. 576 с.
4. Кисельов В. В. Філософія: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2018. 384 с.
5. Здоровець І. І. Ноосфера як філософська категорія. *Науковий вісник Херсонського держуніверситету*. Серія: Філософські науки. 2020. № 2(15). С. 45–50.
6. Франк А. І. Екологічна філософія: людина і природа в епоху змін. Харків: Видавництво НУА, 2019. 164 с.

Мемрук Альона Вадимівна – здобувачка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри музичного мистецтва та звукорежисури Міжнародного гуманітарного університету;

Науковий керівник: **Петінова Оксана Борисівна** – доктор філософських наук, професор, професор кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін, Міжнародний гуманітарний університет, Одеса, Україна

ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ТА МУЗИЧНА ЕКСПРЕСІЯ: ПАРАЛЕЛІ ТА ВЗАЄМОВПЛИВ (на прикладі ораторських прийомів у творах Й. С. Баха – «Страсті за Матвієм»)

Темою дослідження є особливості взаємовпливу ораторського мистецтва та музичної експресії на прикладі ораторських прийомів у творах Й. С. Баха – «Страсті за Матвієм». Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння взаємозв'язку між словесним і музичним мистецтвом, зокрема в контексті барокової музики, де риторика відіграє ключову роль у формуванні музичної виразності. У творах Йоганна Себастьяна Баха, зокрема у «Страстях за Матвієм», простежується тісна інтеграція риторичних прийомів, запозичених з ораторського мистецтва, які слугують засобом поглиблення емоційного змісту та драматичної напруги.

Метою дослідження є виявлення паралелей між ораторським мистецтвом і музичною експресією на прикладі риторичних прийомів у творі Й. С. Баха «Страсті за Матвієм», а також аналіз засобів музичної риторики як інструменту глибокої емоційної виразності. Дослідження покликане продемонструвати взаємодію словесного і музичного шарів, а також визначити роль виконавця як носія риторичних інтенцій у музичному творі. Музика епохи бароко нерозривно пов'язана з риторикою – мистецтвом переконання, що відіграло ключову роль у культурному житті того часу. Й. С. Бах, один із найвизначніших композиторів цієї епохи, у своїх духовних творах активно застосовував риторичні прийоми, надаючи музичній мові функцій ораторського мовлення [3]. Одним із найяскравіших прикладів такого підходу є ораторія «Страсті за Матвієм», в якій поєднання слова та звуку досягає надзвичайної емоційної глибини та виразності.

У бароковій традиції риторика слугувала не лише мистецтвом публічного мовлення, а й методологічною основою для музичної композиції [4]. Подібно до структури класичної промови, музичний твір вибудовувався за принципами *Exordium* (вступ), *Narratio* (виклад фактів), *Argumentatio* (аргументація), *Peroratio* (завершення). Бах послідовно використовує цю модель у «Страстях за Матвієм», демонструючи глибоке розуміння емоційного впливу музики як інструменту духовного просвітництва [5].

У творі спостерігаємо активне використання риторичних фігур, що мають прямі паралелі в ораторському мистецтві: анафора – повторення мотивів у хорових вставках («*Herr, bin ich's?*»), що підсилює емоційний наголос; антитеза – музичне зіставлення образів Ісуса та його учнів; паузи – виразні зупинки, які,

як у риториці, підкреслюють значущі моменти; хроматика – засіб вираження болю, страждання, духовної боротьби (арія «*Erbarne dich*») [1, 3, с.104-105].

У «Страстях за Матвієм» спостерігається органічне поєднання текстуального і музичного шарів. Речитативи виконують функцію оповіді – вони є носіями сюжету, тоді як арії – засобами емоційної рефлексії [5]. Таке чергування структурує твір відповідно до риторичної моделі. Кожен вокальний жест композитора має семантичне навантаження, як і кожна інтонація у промові оратора [4]. Таким чином, музика у творі виступає не лише супровідною, а й рівноправною змістовою одиницею. Окрему увагу слід приділити виконавцеві, роль якого у трактуванні твору подібна до ролі оратора. Інтерпретатор має не лише вірно відтворити нотний текст, а й донести його зміст, емоцію, акценти. Особливу вагу має інтонаційна виразність, динаміка, артикуляція, що є музичним аналогом риторичних засобів впливу [2].

Отже, музика Й. С. Баха, зокрема «Страсті за Матвієм», є унікальним прикладом симбіозу риторики та музичної експресії. Структура твору, використання риторичних фігур, поєднання тексту і музики створюють виразну і переконливу художню мову. Такий підхід актуалізує давню ідею музики як мистецтва, здатного не лише розважати, а й просвітлювати, навчати та духовно збагачувати. Розуміння ораторських основ барокової музики значно розширює можливості інтерпретації та виконання творів цієї епохи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бах Й. С. Страсті за Матвієм : повна партитура. Лейпциг : Breitkopf & Härtel, 1866. 304 с.
2. Ткаченко А. В. Барокова риторика та музична композиція: історико-стилістичні аспекти. Київ : НаУКМА, 2009. 168 с.
3. Bartel D. *Musica Poetica: Musical-Rhetorical Figures in German Baroque Music*. Lincoln : University of Nebraska Press, 1997. 318 с.
4. Chafe E. *Tonal Allegory in the Vocal Music of J. S. Bach*. Berkeley : University of California Press, 1991. 351 с.
5. Rathey M. *Johann Sebastian Bach's St. Matthew Passion: A Theological Commentary*. Oxford : Oxford University Press, 2016. 352 с.

Муся Анастасія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Початкове навчання» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Науковий керівник – **Петінова Оксана Борисівна**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ЗАКОНИ ЛОГІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасній філософії та соціальних науках закони логіки відіграють ключову роль у глибокому аналізі та розумінні складних суспільних процесів. Їх використання дозволяє систематизувати мислення, уникнути помилок у судженні та формувати обґрунтовані висновки щодо функціонування соціальних явищ. Суспільство – це складна система взаємодії людей, інституцій, цінностей та ідей. Філософія, як наука про загальні принципи буття і мислення, традиційно займається аналізом суспільних процесів, розкриваючи їх глибинні структури, закономірності та суперечності. У цьому контексті особливе значення мають закони логіки, які виступають не лише як інструменти формального мислення, а й як важливі засоби філософського аналізу реальності.

Закони логіки – це фундаментальні правила правильного мислення, що забезпечують внутрішню узгодженість суджень, аргументів і висновків. Їх застосування дозволяє уникнути протиріч, маніпуляцій, логічних помилок у тлумаченні соціальних явищ, а також глибше проникати в суть суспільних трансформацій, ідеологій, політичних рішень тощо. Закони логіки формують основу раціонального мислення і використовуються в аналізі найрізноманітніших суспільних явищ.

Закон тотожності є базовим принципом класичної логіки і формулюється як: « $A \in A$ ». Він означає, що кожен об'єкт або поняття є тотожним самому собі, тобто не може водночас бути чимось іншим (Арістотель) [1]. Цей закон забезпечує чіткість і однозначність визначень, що є необхідними для логічного аналізу та побудови коректних суджень. У філософському аналізі суспільних процесів закон тотожності допомагає уникнути невизначеності та розмивання понять, що часто зустрічається в політичній риториці. Наприклад, поняття «демократія» часто використовується без конкретного та послідовного визначення, що веде до плутанини та маніпуляцій. Прикладом порушення закону тотожності є ситуація, коли політики під лозунгом «демократія» вкладають різне, суперечливе змістове навантаження. Таке розмиття ідеї ускладнює критичний аналіз політичних програм та дій, створює умови для маніпуляцій свідомістю виборців.

Закон суперечності формулюється так: «А не може бути одночасно В і не-В». Це означає, що твердження і його заперечення не можуть бути одночасно істинними. Цей закон є критично важливим для виявлення

неконсистентності у аргументації та соціальних концепціях (Арістотель) [1]. У сфері політики та суспільних наук цей закон застосовується для моніторингу і виявлення суперечностей у програмах, обіцянках та політичній риторичі. Він допомагає розпізнавати логічні помилки, що знижують довіру до політичних суб'єктів і спричиняють соціальну напругу. Прикладом є ситуація, коли політичні партії одночасно обіцяють знизити податки та збільшити соціальні виплати, що при відсутності джерел фінансування є логічно суперечливим і не виконується на практиці. Така суперечність виявляється завдяки застосуванню закону суперечності.

Закон виключеного третього стверджує, що для будь-якого твердження А існує лише два можливих варіанти: воно є або істинним (В), або хибним (не-В), інакше третього не дано. Цей закон виключає можливість «третього варіанту» у формальній логіці (Арістотель). У правовій системі, зокрема в судах, цей закон лежить в основі прийняття рішень – особа визнається або винною, або невинною у скоєнні злочину, без проміжних станів. Стаття 62 Конституції України відображає цю логічну категоричність у системі кримінального права. Такий підхід підвищує ефективність правосуддя, адже виключає неоднозначність у кваліфікації діянь та запобігає юридичній плутанині. Проте у суспільстві та політиці часто виникають «сіро-зони», які формально не вписуються в цю схему, що є предметом дискусій і логічного аналізу [1].

Закон достатньої підстави — це ще один фундаментальний принцип логіки й філософії, який доповнює класичні закони (тотожності, непротиріччя, виключеного третього) Кожне істинне твердження повинне мати достатню підставу, яка пояснює його істинність. Або інакше: Ніщо не відбувається без причини чи підстави (Лейбніц). Жодне судове рішення не може бути винесене без достатніх підстав (доказів). Принцип презумпції невинуватості прямо пов'язаний з цим законом: не можна вважати людину винною без обґрунтування. Твердження "ця реформа покращить добробут" вимагає підстав: статистики, порівнянь, прогнозів.

Дедукція – це метод логічного мислення, який рухається від загальних засад до конкретних висновків. У філософському та соціологічному аналізі дедуктивні моделі допомагають систематично розуміти складні соціальні ієрархії та взаємодії. Побудова дедуктивних моделей дозволяє формувати послідовні твердження про соціальні явища, зокрема аналізувати структуру влади, ролі суб'єктів у суспільстві, а також взаємозв'язки між різними соціальними групами. Завдяки цьому можна виявити причинно-наслідкові зв'язки, що визначають функціонування соціальної системи. Значним внеском є застосування аксіоматичного методу, який формалізує базові соціальні припущення у вигляді простих, недвозначних аксіом. Це сприяє подальшому розгортанню строгої логіки аналізу і побудові теорій, що відповідають досвіду. Соціологічні дослідження, що опираються на таку логіку, виходять за межі емпіричних спостережень, створюючи узагальнені концептуальні рамки.

Індукція – це логічний метод переходу від конкретних фактів до загальних висновків. В соціології за допомогою індуктивного аналізу

формують узагальнення про характерні тенденції у суспільстві, базуючись на статистичних даних і спостереженнях. Одним із ключових інструментів індукції є статистичний аналіз, за допомогою якого дослідники вивчають закономірності в демографії, опитуваннях громадської думки, а також соціальних мережах. Цей підхід дозволяє виділяти загальні риси та прогнозувати поведінкові тенденції. Однак індуктивні узагальнення мають свої обмеження, відомі як проблема індукції: неможливо повністю гарантувати істинність загального висновку лише на основі обмеженої кількості фактів. Складність соціальних систем додає невизначеності, що вимагає комбінування індукції з іншими методами. Прикладами індуктивних досліджень є оцінка коливань громадської думки, аналіз демографічних змін та вивчення соціальної мобільності. Вони слугують основою для прийняття політичних та управлінських рішень у державі та громадах.

Закони логіки відіграють центральну роль у перевірці ідеологічної узгодженості та послідовності політичних платформ. Використання логічного аналізу допомагає виявити внутрішні протиріччя, які можуть залишатись непомітними без системного підходу. Особливо важливим є аналіз політичних гасел, де численні обіцянки часто містять не тільки емоційний заряд, але й логічні помилки, які можуть бути використані для маніпуляцій громадською думкою. Критичний розбір цих гасел сприяє формуванню свідомого вибору громадянина. Прикладом є популістські обіцянки, які часто обіцяють одночасне покращення життя для всіх верств суспільства без обґрунтування ресурсів для реалізації цих вимог. Логічний аналіз дозволяє оцінити реалістичність і послідовність таких програм, виявити приховані суперечності. Логічні помилки часто призводять до спотворення інформації і формування упереджень у суспільних дебатах. Найпоширенішими з них є *ad hominem* – атака на особистість замість аргументу, *straw man* – спотворення позиції опонента, *appeal to authority* – необґрунтоване посилення на авторитет і *false dilemma* – помилкове подання вибору лише між двома варіантами. У політичній риториці та медіа ці помилки активно використовуються для маніпуляції громадською думкою, створення штучних конфліктів і виправдання суб'єктивних позицій. Виявлення і викриття таких помилок – ключова задача логіки та критичного мислення. Методи виявлення помилок включають аналіз структури аргументації, перевірку достовірності джерел і пошук невідповідностей. Подолання логічних помилок сприяє побудові більш обґрунтованих і чесних суспільних дискусій. Розвиток критичного мислення має фундаментальне значення для громадян, адже воно формує здатність розпізнавати маніпуляції і приймати зважені рішення, що є основою демократичного суспільства.

Отже, закони логіки є фундаментальними для філософського аналізу соціальних процесів, оскільки забезпечують чіткість, послідовність і обґрунтованість мислення. Вони допомагають розкрити складні механізми суспільних явищ, уникнути помилок і маніпуляцій у публічних дискусіях. Перспективи використання логічного інструментарію в соціальних дослідженнях полягають у поєднанні дедуктивних, індуктивних та діалектичних методів із формалізацією й комп'ютерним моделюванням. Це

відкриває нові можливості для глибокого та об'єктивного аналізу. Важливо розвивати критичне мислення у громадян як запоруку здорової демократії, здатної протистояти дезінформації і забезпечувати ефективну участь у суспільному житті. Закликаємо до подальшого вивчення логіки як науки і її активного застосування в різних сферах соціального життя для формування прогресивного, відкритого та справедливого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістотель. Органон. 2004.
2. Логіка політичних рішень: теорія та практика», 2021.
3. Карпенко І. Логіка розвитку суспільства, 2013.
4. Марченко Л. Медіа, логіка та критичне мислення, 2020.
5. Ткачук Д. Освіта і логіка проти фейків, 2021.

Наумкіна Світлана Михайлівна – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і прав ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Козюк Анатолій Володимирович – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 052 – Політологія ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОТИВАЦІЙ ТА ОСВІТНІХ СТРАТЕГІЙ МОЛОДІ

У сучасному світі освіта виступає ключовим чинником формування людського потенціалу, соціального капіталу та конкурентоспроможності держави. Молодь, як активна частина суспільства, найбільше реагує на зміни в освітній системі. Трансформація освітнього середовища молоді в Україні зумовлена низкою чинників: цифровізацією, глобалізаційними викликами, соціальними потрясіннями (зокрема війною), реформуванням освіти відповідно до європейських стандартів.

Сучасна українська освіта перебуває у стані складної динаміки реформ. Запровадження концепції «Нова українська школа», автономії університетів, розвиток дуальної освіти, цифровізація навчального процесу – все це свідчить про глибинну трансформацію змісту, форм і цілей освіти (Постанова КМУ № 800 від 03.08.2022). Одним із ключових орієнтирів стало наближення до стандартів Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА), що передбачає зміщення акценту з засвоєння знань на формування компетентностей.

Однак не менш важливим є вплив зовнішніх факторів, таких як пандемія COVID-19, повномасштабна війна, вимушене переміщення молоді, міграція студентів. Ці виклики не тільки змінили освітню логіку, але й поставили перед молодими людьми питання ідентичності, професійного вибору, інтеграції в нові культурні контексти [1].

Щодо цифрової трансформації освіти, то це нове явище неможливо оцінити однозначно. Безумовно, впровадження дистанційного та змішаного навчання стало вагомим компонентом змін. З одного боку, це дало змогу забезпечити безперервність освіти під час криз, з іншого – виявило низку проблем: цифрову нерівність, емоційне вигорання, зниження рівня соціалізації студентів [2]. Молодь, яка активно користується цифровими технологіями, адаптується до нових форматів, однак нерівномірність доступу до якісного інтернету, технічного забезпечення, різні стартові можливості створюють нові виклики.

Варто зазначити і зміну ролі викладача і студента. Освітнє середовище дедалі більше набуває ознак партнерської взаємодії. Роль викладача змінюється від джерела знань до фасилітатора, ментора, організатора освітнього процесу. Натомість студент має бути активним суб'єктом навчання, здатним до самоосвіти, критичного мислення, командної роботи [3]. Така трансформація вимагає зміни освітньої культури, нових підходів до оцінювання, підтримки ініціативності та проєктної діяльності молоді.

Варто звернути увагу та надати оцінку соціально-культурному виміру. Унаслідок війни освітнє середовище молоді набуло нових викликів: психологічна травматизація, проблеми з адаптацією у нових школах/вишах, мовне питання, зміна соціального статусу. За даними досліджень ЮНІСЕФ, понад 5 млн молодих українців тимчасово перебувають за кордоном, багато з них інтегрувалися в інші освітні системи, що ускладнює процес повернення та реадаптації [4].

Окремої уваги потребують питання інклюзивності та рівного доступу до освіти. Молоді люди з інвалідністю, ВПО, представники національних меншин нерідко стикаються з додатковими бар'єрами, що потребує посилення політики соціальної інклюзії, підтримки освітніх програм, мультикультурної компетентності викладачів [5].

Немаловажну роль іграє і трансформація мотивацій та освітніх стратегій. Сучасна молодь дедалі частіше орієнтується на практичну цінність освіти, кар'єрні перспективи, мобільність та гнучкість. Багато студентів поєднують навчання з роботою, реалізують себе у неформальних середовищах (волонтерських проєктах, стартапах, цифрових спільнотах та ін. [6]. Це вимагає трансформації не лише форм навчання, а й системи підтримки студентів, нових моделей взаємодії між освітою, ринком праці та громадянським суспільством.

Отже, трансформація освітнього середовища молоді в Україні є багатовимірним процесом, що охоплює інституційний, культурний, психологічний, цифровий і соціальний виміри. Його характер визначають як внутрішні реформи, так і зовнішні кризи, що перетворюють освіту на гнучку, адаптивну, мобільну систему. Молодь виступає не лише об'єктом, а й активним суб'єктом цих змін, здатним впливати на освітню політику, генерувати нові сенси, формувати нове обличчя українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриневич Л. Освіта у воєнний час: виклики і можливості. *Український освітній журнал*. 2022. № 3. С 5–12.
2. Шаров С. Цифровізація вищої освіти в Україні: нова реальність. *Вища школа*. 2023. № 2. С 18–26.
3. ЕдКемп Україна. Аналітичний звіт про зміни в освіті 2024. Харків: ЕдКемп, 2024.
4. UNICEF Ukraine. Ukrainian Youth Education under Emergency Circumstances. Kyiv, 2023. URL: <https://www.unicef.org/ukraine>
5. Кульчицький М. Соціальна інклюзія та освіта молоді в умовах війни. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. № 4. С. 43–50.
6. Литвиненко І. Молодь і освіта: стратегія виживання та успіху в нових умовах. *Молодь і ринок*. 2025. №1. С. 15–21.

Начев Микола, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

У добу стрімких змін, взаємопроникнення культур, і цифрової взаємодії все більшу роль відіграють транснаціональні освітні практики, серед яких академічна мобільність посідає особливе місце. Що ж таке академічна мобільність? У найширшому розумінні – це тимчасове переміщення студентів, викладачів або науковців до іншого закладу освіти чи наукового центру з метою навчання, викладання або дослідження. Йдеться не тільки про міжнародні поїздки. Сюди входить також внутрішня, міжуніверситетська мобільність, що дедалі активніше розвивається і в Україні. Але мобільність – це не просто освітній обмін. Це потужний соціокультурний процес, що активно впливає на формування особистості. Адже, перебуваючи в новому академічному середовищі, іноді навіть у новій культурі, людина стикається з інакшістю: іншими освітніми підходами, комунікативними моделями, цінностями. Це стимулює процеси самоусвідомлення, переосмислення власної ідентичності, розширення світогляду. Таким чином, академічна мобільність виступає як інструмент соціалізації, тобто включення особистості у нові соціальні контексти через засвоєння норм, моделей поведінки, ролей і комунікативних стратегій. Мобільний студент чи науковець не лише вчиться, а й вчиться бути – у мультикультурному середовищі, в умовах іншого бачення освіти й науки, у системі міжособистісних і міжінституційних взаємозв'язків.

Особливо важливим є те, що академічна мобільність стимулює формування глобальної компетентності: вміння діяти в умовах культурного розмаїття, комунікувати різними мовами, адаптуватися до змін. Людина стає відкритішою, толерантнішою, вчиться мислити критично і водночас творчо.

Водночас, не варто забувати і про виклики. Часто мобільність супроводжується психологічними труднощами: культурним шоком, адаптацією до нової системи освіти, мовними бар'єрами. До цього додаються економічні обмеження, які зменшують доступність мобільності для студентів з уразливих соціальних груп. Тому роль інституційної підтримки – стипендій, менторських програм, курсів адаптації – важко переоцінити. Проте позитивні ефекти мобільності очевидні. Людина повертається з новими знаннями, досвідом, а головне – з новими соціальними зв'язками. Академічна мобільність стає джерелом соціального капіталу, адже саме в таких поїздках формуються професійні контакти, наукові колаборації, міжособистісні взаємини, які нерідко тривають упродовж усього життя. Таким чином, можна зробити висновок: академічна мобільність – це не лише освітній інструмент, а й соціальна технологія, що дозволяє формувати сучасну, відповідальну, креативну і соціально активну особистість. В умовах глобалізації це – не розкіш, а необхідність для фахівця, здатного до міжнародної співпраці, інноваційного мислення і культурної взаємодії.

Поздняк Дар'я, студентка 1 курсу соціально-гуманітарного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Науковий керівник – **Поплавська Тетяна Миколаївна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

КРЕАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ОСВІТНІХ РЕФОРМ

Перетворення соціального, економічного та політичного характеру, як у всьому світі, так і в нашій країні, інтеграція у світовий освітній простір, підписання Україною Болонської декларації поставили завдання подальшої модернізації системи вищої освіти загалом та іншомовної зокрема.

На вимогу часу став необхідний перехід до нових, інноваційних методичних рішень, таких як креативні технології навчання, які ведуть до творчих підходів. Креативні технології сприяють тому, щоб інтерес учнів до предмета, який спостерігається у них на початку навчання, залишався міцним та стійким, а також розвивають у них творче мислення та самостійність. Креативні технології допомагають учням набути міцних і глибоких знань, умінь використовувати їх, а також, надалі самому набувати їх у процесі своєї професійної діяльності.

Щоб процес пошуку та оволодіння знаннями у студентів був природним та наближеним до реального життя, щоб у них з'явився «запит на знання», необхідно стикатися з навчальними проблемами, пов'язаними з необхідністю прийняття рішень, що підвищує пізнавальну та комунікативну активність студентів, наприклад, у вивченні іноземної мови.

Для студентів буде цінним лише те знання, що вони сприймають як особистісно значиме, тобто. вони повинні відчутти його та випробувати на практиці, і лише тоді це знання стане їх життєвим досвідом. Будь який учень не засвоює все, що йому подається в навчальному процесі, а лише те, що входить до складу його особистого досвіду. Тому організація навчання ефективна лише за актуалізації особистого життєвого досвіду. Технологія навчання – передбачає практичне використання методу навчання, і їй не так придбання нових знань і умінь, як використання цих знань учнями надалі.

У 60-ті роки XX століття США та Англії в педагогічній науці з'явився спеціальний напрямок – педагогічна технологія і в даний час поширилося практично у всіх країнах світу. З одного боку, технологія навчання – це сукупність методів та засобів обробки, подання, зміни та пред'явлення навчальної інформації, а з іншого – це наука про способи впливу викладача на студентів у процесі навчання з використанням необхідних технічних чи інформаційних засобів.

У 70-90 роки XX ст. у педагогічній літературі широко використовувався термін активні методи навчання. Це були методи та форми організації навчання, які спонукали учнів до активної мисленнєвої та практичної діяльності, до яких належали проблемні, пошукові методи, ділові ігри, тренінги, групові дискусії та інші.

У 90-х роках XX століття у бізнес-спільноті з'явилося слово «креативний» з іноземним коренем та його похідні креативність, креативник, креатив. Слово «креатив» було принесене в нашу мову з реклами як калька з англійської «creative» – творчість. Креативний [англ. Creative (творчість) походить від лат. Creatio (creationis)- створення], що позначає - творчість, творіння, тобто діяльність, яка відрізняється пошуком і створенням нового.

Таким чином, на вимогу часу став необхідний перехід до нових, інноваційних методичних рішень, таких як креативні технології навчання, які ведуть до творчих, тобто оригінальних підходів до вирішення проблеми педагогічного процесу, в ході якого інтереси та цінність особистості є домінуючою складовою організації навчальної діяльності. Креативність - це здатність дивуватися і пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, націленість на відкриття нового та здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду [1].

Використання креативних технологій передбачає відмову від готових знань. У навчальному процесі поряд із поняттям «знання» активно використовується поняття «інформація». Креативні технології дають можливість розвивати здібності учня створювати і отримувати знання з конкретної інформації. Креативні технології допомагають учням набути міцних і глибоких знань, уміння використовувати їх, а також, надалі самому набувати їх у процесі своєї професійної діяльності. Навчання на основі використання креативних технологій розвиває також навички аналітичного мислення, інтелектуальні та творчі здібності. На даному етапі найбільш відомі креативні технології, такі як «Мозковий штурм», «Синектика», «Шість капелюхів мислення» та багато інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Fromm E.** Transcendence and Creativeness vs. Destructiveness. NY., Toronto: Rinehart and Company, Inc. 1955. P. 36-38.

Саловський Арсен – здобувач ОПП: «Середня освіта. Англійська мова» факультету іноземних мов ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Науковий керівник – **Атаманюк Зоя Миколаївна**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ЯКИЙ ЗВ'ЯЗОК ТРАДИЦІЙ І НОВАТОРСТВА У РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ?

«Все тече, все змінюється»
Геракліт

Культура будь-якого народу у будь-який час ніколи не була сталою, це ні для кого не секрет. Рушійні сили розвитку культури можна описати як боротьбу двох фундаментальних людських прагнень: прагнення до постійного й прагнення до нового.

З одного боку, здавна люди в ритуалах, історіях, піснях, та віднедавна книжках, намагались і намагаються зберегти свої переконання, досвід, вірування, етикет та багато іншого. Бажання зберегти відчутне й зараз, коли самі ж українці дізнаються більше про культуру власного народу, зберігаючи її таким чином для майбутніх поколінь.

Як пісня «Ізпрежди Віка» закарбувала міф давніх українців, а може й давніх слов'ян, про створення світу, свято Івана Купала зберегло часточку традицій давніх українців, так само п'ятикнижжя Конфуція закарбувало правила поведінки та етикету для давніх і сучасних китайців. Як на кам'яній стелі Хаммурапі увіковічнив закони, так і невідомі письменники та писарі на тисячі років зберегли «Епос про Гільґіmeshа», і рівно так само у печері біля Мертвого Моря невідомі нам люди заховали, себто зберегли, надважливі для них тексти саме для того, аби ніщо не було втрачено. Атже найбільший страх людей — впасти в невідомість, а захищаємося ми закарбовуванням знань у пам'яті чи предметах.

З іншого ж боку, схоронність і жорсткий традиціоналізм не визначають людство та людську культуру загалом. Людство всю свою історію пристосовується до нових умов, винаходить і забуває, навчає й навчається, обмінюється, й ніколи не зупиняється. А разом з навчанням чомусь новому, обміну знаннями й товарами, змінюється й культура.

На Далекому Сході «культурним центром» послуговував Китай. І зараз яскраво видно як китайська культура, яка сама ж є продуктом культурного

обміну, новаторства та розвитку, вплинула на Японію, Корею, В'єтнам та інші сусідні держави й народи. Кожен народ по своєму осмислив перейняте, що й дало нам те розмаїття й винятковість Далекого Сходу. Японці на основі китайських ієрогліфів винайшли власні алфавіти, що не могло не відзначитись на японській культурі й дало поштовх до розвитку японської літератури й мови, також «приміряли» Буддизм на Шінтоїзм; монголи ж придумали особливий спосіб приготування чаю, який став невід'ємною частиною життя й культури чаювання й відображає специфічно монгольські смаки; і ще багато інших прикладів. Новаторство тут спостерігається в адаптації, переосмисленні й новому використанні як свого, так і чужого, атже ніщо не з'являється з нічого. Бо найбільше бажання людства — бажання нового.

Отже, можна стверджувати, що культура є річчю динамічною, яка, як і саме людство, постійно змінюється, пристосовується та розвивається, намагаючись зберегти себе. Традиції дозволяють не забувати коріння й тримати зв'язок покоління й покоління, а новаторство дає ковток свіжого повітря у застарілі норми й лади, забезпечуючи постійний розвиток та оновлення.

Соборова Дарія Андріївна, здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету початкового навчання. ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Науковий керівник – **Петінова Оксана Борисівна**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

Штучний інтелект (ШІ) активно проникає в різні сфери людської діяльності, трансформуючи усталені процеси та відкриваючи нові горизонти. Освітня галузь не є винятком, де інтеграція ШІ обіцяє значні покращення, але водночас породжує низку викликів та ризиків. Це дослідження має на меті глибокий аналіз соціальних аспектів інтеграції ШІ в освітній процес, окреслення можливостей та ризиків, що супроводжують цей процес, а також розробку дієвих рекомендацій для забезпечення ефективного та етичного використання ШІ в освіті.

Актуальність теми зумовлена стрімким розвитком ШІ-технологій та їх дедалі ширшим застосуванням у повсякденному житті, включно з доступом до інформації, комунікаціями та професійною діяльністю. Дослідження спирається на різні соціальні теорії, зокрема технологічний детермінізм та теорію соціального конструювання, для пояснення взаємодії технологій та суспільства, а також враховує такі важливі концепції як цифровий розрив та

соціальна нерівність, що безпосередньо впливають на доступність та ефективність використання ІІІ для різних груп населення.

Головне завдання дослідження полягає в аналізі соціальних наслідків впровадження ІІІ в освіту, ідентифікації ключових чинників, що формують ставлення до цих технологій, та наданні рекомендацій для їх ефективного й етичного застосування.

Об'єктом дослідження є вплив штучного інтелекту на освіту, включаючи зміни у процесах навчання, доступі до освітніх ресурсів, а також соціальні та етичні дилеми, що виникають внаслідок інтеграції ІІІ в освітню систему.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що ІІІ активно інтегрується в освітній процес, пропонуючи значні можливості для його трансформації, але й створюючи серйозні виклики. Попри очевидні успіхи, ІІІ все ще має обмеження, водночас, його вплив на повсякденне життя стає дедалі відчутнішим, змінюючи способи доступу до інформації, комунікації та навіть фінансові операції.

Інтеграція ІІІ в освітній процес несе як значні переваги, так і потенційні ризики. Серед ключових можливостей – підвищення гнучкості та доступності навчання, автоматизація рутинних завдань та персоналізація навчальних матеріалів відповідно до індивідуальних потреб кожного студента. Персоналізоване навчання за допомогою ІІІ дозволяє враховувати рівень підготовки, сильні та слабкі сторони учня, що сприяє підвищенню ефективності навчального процесу. Системи на базі ІІІ можуть виявляти прогалини у знаннях та пропонувати додаткові завдання для їх усунення.

Ще однією важливою перевагою використання ІІІ є розширення доступу до навчальних ресурсів. ІІІ забезпечує доступ до актуальних навчальних матеріалів з будь-якої точки світу, що є особливо цінним для студентів з віддалених регіонів або обмеженим доступом до якісної освіти. Онлайн-платформи на базі ІІІ можуть надавати універсальний доступ до матеріалів та дозволяти студентам навчатися за індивідуальним графіком. Автоматизація оцінювання за допомогою ІІІ дозволяє ефективно обробляти великі обсяги робіт, знижуючи навантаження на викладачів та мінімізуючи суб'єктивність і помилки в оцінках.

Таким чином, використання ІІІ в навчанні відкриває широкі можливості для індивідуалізації, покращення доступу до ресурсів та автоматизації оцінювання, але вимагає уважного розгляду ризиків, пов'язаних із надмірною залежністю від технологій, захистом даних та етичними аспектами.

З метою вивчення ставлення суспільства до інтеграції ІІІ у повсякденне життя та освіту було розроблено програму соціологічного дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати рівень впливу та інтеграції технологій штучного інтелекту на різні аспекти повсякденного життя людей.

Гіпотези дослідження:

- Рівень обізнаності щодо використання ІІІ є вищим серед респондентів з більшою активністю у використанні сучасних технологій.
- Рівень обізнаності про історію створення та розвитку ІІІ є загалом низьким.

- Респонденти, які активно користуються цифровими технологіями, мають вищий рівень довіри до цифрових асистентів.
- Респонденти, які висловлюють сумніви щодо ШІ, частіше акцентують увагу на можливості порушення конфіденційності та зловживання персональними даними.
- Респонденти з більш позитивним ставленням до новітніх технологій більше підтримують використання ШІ в професійній сфері.
- Загальне ставлення до використання ШІ є більш позитивним серед тих, хто активно використовує цифрові технології, і більш негативним серед тих, хто обмежено взаємодіє з новими технологіями через страх перед їхнім впливом на особисте життя.

Проведений аналіз результатів опитування дозволив отримати дані щодо їхнього ставлення та досвіду використання ШІ. За результатами проведеного соціологічного дослідження можна зробити комплексні висновки, які підтверджують усі висунуті гіпотези. Рівень обізнаності щодо використання ШІ у повсякденному житті вищий серед активних користувачів цифрових технологій, які вже активно застосовують ШІ-інструменти, такі як ChatGPT та Gemini. Водночас, знання про історію створення та розвитку ШІ є загалом низькими. Готовність до повної інтеграції ШІ в освіту, особливо до заміни викладачів, залишається низькою, а оцінка готовності освітніх закладів є неоднозначною. При цьому, усвідомлення важливості вміння взаємодіяти зі ШІ та необхідності його вивчення в освітніх установах є високим. Таким чином, інтеграція ШІ в освіту є багатограним процесом, що несе значні можливості для покращення якості та доступності навчання, але також вимагає уважного розгляду та вирішення етичних, соціальних та технічних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ван Н., Лі М. Teachers' perceptions of the risks and benefits of AI in higher education: A case study of ERNIE Bot. *Innovations in Education and Teaching International*. 2024.. DOI: 10.1080/14703297.2024.2432429.
2. Віїтаваара Б., Відар Л. Виклики та можливості, пов'язані з онлайн-навчанням у вищій освіті. *Освіта та інформаційні технології*. Опубліковано: 04 лютого 2025.
3. Вільямсон Б., Ейнон Р. Historical threads, missing links, and future directions in AI in education. *Learning, Media and Technology*. 2020. Т. 45, № 3. С. 223–235.
4. Фаріско М., Бальдассар Г., Картоні Е., Ліч А., Петрович М.А., Роземан А., Саллес А., Шталь Б., ван Альбада С. Й. Метод етичного аналізу штучного інтелекту, натхненного мозком, 2024. Вип. 57.
5. .Oscar Karnalim. Similarities of Human and AI Assistance in Programming Plagiarism: Student Perspective. *Conference paper*. 2025 p. P. 149–156.

Стойкова Кароліна – студентка 4 курсу соціально-гуманітарного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Науковий керівник – **Поплавська Тетяна Миколаївна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІВДЕННОКОРЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНЬОГО КРАЇНИ

Система освіти в Республіці Корея є однією з найефективніших у світі. Щороку з корейських університетів випускаються юні фахівці з якісною освітою, дороги для яких можуть відкритися у найбільші та провідні компанії світу. Завдяки глобалізації Південна Корея набула популярності у багатьох країн світу. Мільйони людей їдуть до Кореї з метою пізнання культури країни ранкової свіжості, а хтось з метою здобуття освіти, тому що в Кореї освіта одна з найкращих у світі, як було сказано раніше.

Система навчання Південно-Східної Азії сильно відрізняється від країн із британською моделлю. Тут усе базується на найсуворішій дисципліні, тому якість освіти в цих країнах є досить високою. Стани АТР продовжують розвиватися у всіх сферах, у тому числі у сфері освіти. Тому навчання у цих країнах – престижне та високо цінується майже у всіх країн світу.

Одним із факторів високої якості освіти в Південній Кореї є національний характер освітньої культури корейців, які вже традиційно вважають освіту важливою складовою успішності майбутнього і країни, і кожної сім'ї. За даними міжнародної організації економічного співробітництва та розвитку ОЕСР, соціально-економічний розвиток Південної Кореї не має прямого впливу на освітні досягнення країни, але пов'язано з ефективною національною системою освіти. І як наслідок, висока якість освіти призводить до підвищення соціально-економічного розвитку країни загалом[1].

Повна шкільна освіта в Південній Кореї складає 12 років за системою – 6 років початкова школа, 3 роки середня та 3 роки старша школа. Після закінчення кожного ступеня навчання нумерація класу не продовжується, як в Україні чи деяких інших країнах, а відраховується спочатку (6-3-3). Шкільна освіта включає безкоштовну обов'язкову дев'ятирічну та необов'язкову платну у старшій школі-три роки. Навчання у старшій школі не є обов'язковим, проте за даними досліджень Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 2020 році 97% учнів закінчили старшу школу. При цьому початкова, середня і вища школи відокремлені одна від одної, розташовані в різних будинках і організаційно ніяк не пов'язані.

Шкільний період починається із шестирічного віку. На цьому етапі із дітьми займається один викладач. Він навчає дітей корейської мови основ математики та природничих наук. Також в обов'язковому порядку проводяться заняття з малювання та музики. Дитину знайомлять із культурою та традиціями

рідної країни. У Кореї застосовується практика перемішування викладацького складу. Вчитель не може довгі роки працювати в тому самому місці. Мета такої ротації – однорідність системи освіти, оскільки влада вважає, що скупчення в одному закладі сильного педагогічного складу неминуче призведе до отримання привілеїв в учнів під час вступу до вищого навчального закладу.

У віці 12 років діти переходять до середньої школи, де вимоги та навантаження набагато вищі. Діти проводять на заняттях по 14 годин та повертаються додому вже ввечері. Вводяться нові обов'язкові дисципліни, велика увага приділяється глибокому вивченню англійської мови.

Старша школа у Південній Кореї має велику автономію та профілізацію, яка передбачає поглиблене вивчення певних предметів. Старша школа готує учнів для вступу до коледжу, так існують школи з природничим ухилом, художні, лінгвістичні школи тощо. Тут вивчаються загальноосвітні (30%) та спеціальні дисципліни (70%), увага приділяється як теоретичним, так і практичним навичкам. У такі школи приймають з урахуванням успішності за останній рік (підсумкові оцінки) та результатів вступних випробувань. Якщо після обов'язкового дев'ятирічного навчання молоді люди не виявляють бажання продовжувати навчання у старшій школі, то їм надається можливість вступити до професійного коледжу[2].

Після закінчення старшої школи випускникам надається можливість вступу до коледжу (2 роки навчання) або університету (4-6 років навчання), склавши єдиний загальнонаціональний іспит, при цьому також враховуються підсумкові оцінки, отримані у старшій школі. Починаючи з 1996 року деякі університети проводять додаткові випробування у формі твору. Слід зазначити, що престижність вступу до коледжу знижується, тоді як престижність вступу до університетів зростає. Так, наприклад, до 2020 р. абітурієнтів коледжів скоротилося на 14%, а університетів збільшилось на 28%. Це пов'язано з тим, що при прийомі на роботу деякі компанії віддають перевагу випускникам університетів, а випускникам коледжів доводиться трохи складніше.

Усі питання, пов'язані зі сферою освіти, завжди перебували у віданні Міністерства освіти Південної Кореї. Проте наразі відповідно до політики розширення місцевої та шкільної автономії у сфері освіти деякі повноваження та відповідальність у сфері шкільної освіти Міністерством делеговано від центрального до місцевого самоврядування та шкіл.

Таким чином, формування корейської системи освіти пройшло довгий шлях від освіти, яку могло отримати лише аристократичне суспільство і донині. Реформи, що проводяться для освіти, грають важливу роль у її формуванні. Корейська система освіти відрізняється високим рівнем підготовки студентів та школярів. Такий рівень досягається шляхом суворих стандартів, особливої системи оцінок та високими вимогами до знань від викладачів. Вступ до університету для корейських студентів є одним із головних етапів життя. Тому велика увага приділяється навчанню та підготовці до іспитів.

Всі зазначенні і не розглянуті процеси в корейській системі освіти відбувалися і продовжують відбуватися завдяки національній ідеології, яка у

корейців орієнтована на процвітання. Суть її полягає в тому, що вона виражає інтереси громадян, а не держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [James Huntley Grayson](#). Korea: A Religious History. Psychology Press, 2002 288p.
2. Kim Choong Soon, Kimchi and Traditional IT, Seoul, ILCHOKAK, 2007. 237p.

Татаренко Анна Андріївна – студентка, факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, м.Чернігів, Україна,

Власова Олена Борисівна – заступник декана факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв з молодіжної політики та іміджевої діяльності, викладач кафедри мистецьких дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка.

МУЗИКОТЕРАПІЯ, ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

В сучасному суспільстві навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами відбувається не лише в спеціальних закладах освіти, а й в загальноосвітньому просторі.

Для корекції їх психофізичних порушень необхідні нові нетрадиційні методи та моделі психолого-педагогічної допомоги. Поряд зі значними науковими і практичними досягненнями в медицині виникає нагальна потреба знайти альтернативні методи та засоби корекції і реабілітації та соціалізації дітей.

Музикотерапія є одним із таких методів, який використовує музичне мистецтво, як засіб мобілізації інтелектуальних, емоційних, рухових, мовленнєвих та інших функціональних можливостей організму дитини. Беручи до уваги, що у дошкільному та молодшому шкільному віці психічні та психологічні проблеми набагато легше коригуються за допомогою різних видів арт-терапії, в тому числі музичної.

Термін «музикотерапія», який найчастіше використовується у літературі, має греко-латинське походження і в перекладі означає «зцілення музикою». При визначенні поняття «музикотерапія» ми стикаємось з багатьма різними, іноді протилежними, поглядами вітчизняних і зарубіжних авторів(3).

Наприклад, К. Бланк, Г. Джедік, Ч. Кохлер, Е. Коффер-Ульріх, Ч. Швабе, Б. Стоквіс та ін вважають, що музикотерапія є частиною психотерапії, орієнтованої на клініку(2).

Інші дослідники, дотримуються точки зору, що музикотерапія самостійна дисципліна і шукають для неї шляхи розвитку, що не залежать від інших психотерапевтичних методів(2).

Більшістю авторів поняття «музикотерапія» трактується як контрольоване використання музики в лікуванні, реабілітації, навчанні й вихованні дітей і дорослих, які страждають на соматичні і психічні хвороби.

Діти з особливими освітніми потребами – це діти, які мають освітні, комунікативні, медичні, психологічні, побутові, соціальні потреби, які відрізняються від потреб більшості однолітків.

Найчастіше діти з різними ООП мають різні маркери в поведінці:

- привертають до себе якнайбільше уваги або уникають зайвої;
- будь яким чином бажають досягнути поставлених цілей або швидко втрачають інтерес до пропонованої діяльності;
- Легко і активно комунікують з оточенням або відмовляються від будь-якого спілкування.
- Гіпер тактильні або зовсім уникають тактильного контакту.

Отже, діти з ООП - це особлива соціальна група, яка має свої соціокультурні особливості й потребує особливих умов організації життєдіяльності й інтеграції в суспільство. Допомогти у соціалізації та коригуванні соціальної поведінки таких дітей може арт-терапія, в особливості музикотерапія.

Використання музико терапевтичних вправ та ігор в роботі з такими дітьми, а також включення їх у навчальний та виховний процес дає можливість створити для них ситуацію успіху, емоційно позитивне середовище умови для спілкування з однолітками, спонукати до більш активної комунікації з оточуючим світом. Тим самим сприяючи інтеграції таких дітей у суспільство.

Вплив музикотерапії може бути спрямований як на нейтралізацію патологічних проявів особистісного розвитку дитини, так і на відновлення її порушеного психоемоційного стану, внаслідок стресових ситуацій викликаних війною.

Музикотерапія розвивається як інтегративна дисципліна, суміжна із нейрофізіологією, психологією, рефлексологією, музичною психологією, музикознавством, медициною та іншими науками. Вона все більше стверджується як універсальна виховна система для дітей з особливими освітніми проблемами, здатна оптимізувати процес особистісного розвитку дитини у складних умовах сучасного суспільного життя.

Вплив музики може бути спрямований як на нейтралізацію патологічних проявів особистісного розвитку дитини, так і на відновлення її порушених функцій.

Музикотерапія психотерапевтичний метод, що використовує музику як засіб корекції психофізичних порушень. Численні методики музикотерапії передбачають як цілісне й ізольоване використання музики в якості основного й провідного чинника впливу прослуховування музичних творів, індивідуальне та групове музикування, так і доповнення музичним супроводом інших корекційних прийомів для посилення їх впливу й підвищення ефективності.

Використання методу музикотерапії сприяє становленню характеру, засвоєнню норм поведінки, збагачує внутрішній світ дитини яскравими переживаннями, також формування любові до музичного

мистецтва формує моральні якості особистості та естетичне ставлення до навколишнього світу.

Музикотерапія розвивається як інтегративна дисципліна, суміжна із нейрофізіологією, психологією, рефлексологією, музичною психологією, музикознавством та іншими науками. Вона все більше стверджується як універсальна виховна система для дітей з особливими освітніми проблемами, здатна оптимізувати процес особистісного розвитку дитини у складних умовах сучасного суспільного життя (1).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичний посібник з музикотерапії для дітей дошкільного віку зі складними порушеннями психофізичного розвитку / Укладач Н. Квітка. К.: 2013. – С. 6-10.

2. megalib.com.ua

3. muzika-dityam3.webnode.com.ua

Фільварська Валерія В'ячеславівна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 4-го року навчання, спеціальність 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», соціально-гуманітарний факультет ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

Науковий керівник – **Петінова Оксана Борисівна**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОНТОЛОГІЧНА ОСНОВА КОНЦЕПЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО МАРКЕТИНГУ

У сучасних умовах трансформаційних процесів в економіці, культурі та суспільстві зростає актуальність пошуку нових підходів до побудови маркетингових стратегій, орієнтованих на етику, цінності та участь спільнот. У цьому контексті особливу значущість набуває соціокультурна діяльність як основа нової концепції маркетингу — соціокультурного. Вона постає не лише як об'єкт вивчення гуманітарних наук, а як динамічна система ціннісної взаємодії, яка здатна формувати поведінкові моделі, громадську думку, локальні ідентичності та механізми самоорганізації. Саме ці якості роблять її ключовою для осмислення маркетингу як культуротворчої практики. У маркетинговій практиці соціокультурне середовище здебільшого розглядається як зовнішній чинник: воно виконує аналітичну, адаптаційну або сегментувальну функцію. Його враховують під час формування меседжів,

позиціонування товарів і визначення споживчих очікувань. Проте така утилітарна роль значно звужує можливості соціокультурного підходу. Концепція соціокультурного маркетингу пропонує переосмислити це середовище як активне поле дії, у межах якого не лише аналізуються потреби, але й конструюються смисли, формуються нові цінності, відбувається культурна взаємодія.

Попри зростаюче визнання ролі соціокультурного середовища у маркетингу, більшість досліджень зосереджується на його інструментальній ролі. Культура слугує лише фоном для ефективної реклами або сегментації ринку. Натомість у межах соціокультурної концепції маркетингу необхідно перейти до сприйняття культури як джерела норм, ідентичностей, практик і сенсів, що визначають не лише попит, а й саме поле маркетингової взаємодії. Соціокультурне середовище постає як активний простір творення — не лише віддзеркалення запитів аудиторії, а їх формування та трансформація.

Соціокультурна діяльність, як її трактують Щербина-Яковлева О.Ю. та Кочубей Н.В., — це процес цілеспрямованого включення особистості до сфери культури, який забезпечує самореалізацію, участь і розвиток ідентичності[1;5]. Це не лише просвітництво чи мистецька діяльність, а ширше — спосіб формування смислового порядку в суспільстві. Саме така діяльність може стати джерелом онтології соціокультурного маркетингу — тобто його уявлення про природу реальності, на яку він впливає. Якщо класичний маркетинг виходить з економічної онтології — ринок, попит, транзакція, то соціокультурний маркетинг — із гуманітарної: смисл, дія, взаємодія, ідентичність.

У структурі менеджменту соціокультурної діяльності вже існують всі необхідні елементи для побудови нової маркетингової концепції. Це, зокрема, об'єкт — суспільство у процесі культурних змін; предмет — процеси впливу через комунікацію, символіку, події, ритуали; суб'єкти — не лише бізнес, а й громади, ініціативні групи, державні та неурядові інституції. У такій моделі ринок — це не лише місце купівлі-продажу, а простір ціннісного вибору, культурного представлення та соціального узгодження.

Важливим аналітичним компонентом є аналіз функцій. У межах концепції соціокультурного маркетингу функції маркетингу набувають нових сенсів. Комунікативна функція розширюється за рахунок включення діалогу культур. Освітня функція орієнтована на підвищення культурної компетентності. Соціалізуюча функція полягає у впровадженні моделей поведінки, заснованих на етичних і соціальних нормах. Рекреаційна функція проявляється через культурні події, які створюють середовище для емоційного включення та відновлення. Ціннісна функція формує у споживача нове бачення себе та світу через бренд.

Концепція соціокультурного маркетингу виходить за межі товарно-орієнтованих або навіть клієнтоцентричних моделей. Вона включає культурну відповідальність, етичні принципи, просування соціальних ідей. Інструменти цієї концепції — соціальна реклама, культурні кампанії, комунікаційні платформи, мистецькі колаборації, КСВ-ініціативи. Усе це дозволяє розглядати

маркетинг не як інструмент маніпуляції попитом, а як механізм соціального розвитку.

Ставлення до споживача у цій концепції трансформується. Він сприймається не як об'єкт маркетингового впливу, а як суб'єкт, здатний до смислотворення, критичного сприйняття та етичного вибору. Споживач стає учасником культурного процесу, а не лише покупцем. Він не просто задовольняє потреби, а бере участь у формуванні культурної парадигми [1].

У фокусі такої концепції опиняється також ставлення до суспільства. Якщо у традиційному маркетингу суспільство — це умовна маса споживачів, то у соціокультурному — це спільнота зі своїми ідентичностями, цінностями та прагненнями. Маркетинг починає брати участь у творенні соціального порядку, формуванні довіри, просуванні принципів солідарності, відповідальності та етичної участі.

Ці трансформації формують нову філософію управління, у якій компанія сприймається не лише як економічний агент, а як учасник культурної та соціальної взаємодії. Цінності, моральні орієнтири, відповідальність, екологічна чутливість, повага до різноманіття стають не доповненням до бренду, а його сутністю. Маркетинг більше не вибудовується навколо товару — він вибудовується навколо людини, спільноти, смислів.

З огляду на це, теоретична основа соціокультурного маркетингу спирається на гуманістичну традицію, соціальну філософію, теорію цінностей, а також категоріальний апарат МСКД. Інструментально концепція передбачає використання соціальної реклами, інфлюенсер-маркетингу, КСВ-практик, діджитал-комунікацій, партнерських платформ і культурних подій — як засобів зміни поведінки, цінностей і соціальної динаміки.

Таким чином, соціокультурна діяльність є не лише контекстом або ресурсом, а саме онтологічною основою концепції соціокультурного маркетингу. Вона задає розуміння природи впливу, структуру взаємодії, зміст ціннісного посилу. Через інтеграцію принципів менеджменту соціокультурної діяльності маркетинг набуває нової ролі — не лише обслуговуючої, а світоглядної, гуманітарної, перетворювальної. Це дозволяє будувати стратегії не навколо товару чи прибутку, а навколо людини, спільноти й майбутнього суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Щербина-Яковлева О. Ю. та ін. Менеджмент соціокультурної діяльності як напрям наукового та технологічного знання: підручник. К.: Видавництво, 2018. 35с.
2. Дубровський В.Я. Про метод розробки схем наукової концепції та її генезису: до постановки проблеми. Стаття. 1995. URL: <https://fondgp.org/publications/%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B5-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B8-%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC->

<https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/podkujko-n.d.-kizner-n.o.-2002-marketyng-v-soczialno-kulturnij-sferi.pdf>.

3. Кін О.М. та ін. Сутність та структура концепції як науково-педагогічної категорії. Журнал: «Наукові інновації та передові технології» №4(18). К.: Видавництво, 2023. 433-424 с.

4. Подкуйко Н. Д. та ін. Маркетинг в соціально-культурній сфері: навчальний посібник. К.: Академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2002. 120 с. URL:: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/podkujko-n.d.-kizner-n.o.-2002-marketyng-v-soczialno-kulturnij-sferi.pdf>.

5. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність: навчальний посібник. К.: 2015. – 240 с. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/kochubej-n.v.-2015-socziokulturna-diyalnist.pdf>.

Чекаліна Марія - здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 4-го року навчання, спеціальність 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», соціально-гуманітарний факультет ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

Науковий керівник – **Поплавська Тетяна Миколаївна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТИ У ДЕРЖАВАХ ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЯПОНСЬКОЇ СИСТЕМИ)

В сучасній світовій економіці інтелектуальному потенціалу приділяється привілейована увага, бо в цивілізованому суспільстві важливою та пріоритетною цінністю порівняно з іншими (наприклад, матеріальними) виступає інтелектуалізація людського капіталу, рівень та якість якого здатна надати об'єктивну інформацію про національний добробут країни та рівень її конкурентоспроможності.

Для досягнення високого рівня конкурентоспроможності надзвичайно важливим фактором у світовій практиці менеджменту є здатність нації підтримувати систему сучасної та ефективної освіти та збільшувати потенціал робочої сили через якісне навчання та підготовку.

Однією з рушійних сил прогресу будь-якої людської діяльності є синтезування накопиченого світового досвіду. В умовах реформи системи освіти в нашій країні дедалі більшої важливості набувають вивчення та аналіз розвитку освіти за кордоном. враховуючи прагнення багатьох абітурієнтів там навчатись. Останнім часом все більш актуальними напрямками навчання стають азіатські країни, серед яких найбільш популярні Японія, Сінгапур та Південна Корея. Як відомо, переймати світовий досвід дуже корисно, оскільки в

загальновизнаних міжнародних системах освіти можна підкреслити багато корисних ідей і взяти на озброєння їх негативний досвід, щоб його не повторювати.

Оскільки Японія вважається найбільш технологічною країною світу, яка випускає одні з найбільш затребуваних та високотехнологічних кадрів, мене зацікавила саме ця країна. Успіхи Японії, другої економічної держави світу, багато в чому пов'язані з високим рівнем освіти. Невипадково Японію називають великою освіченою державою. Справді, у цій країні завжди надавали великого значення освіті. Прагнення вищого статусу – властивість японського менталітету. Протягом усієї історії країни освіта була неминущою духовною цінністю, одним із пріоритетів державної політики, базовим компонентом «японського дива» [1].

Японський уряд контролює структуру освіти, вносячи до неї корективи відповідно до потреб суспільства. Система освіти досі базується на прийнятих у 1947 р. «Основний закон про освіту» та «Закон про шкільну освіту», до яких при необхідності вносилися відповідні поправки. Система включає дошкільну, початкову, середню та вищу освіту. Дитячі садки також знаходяться у віданні міністерства освіти, що має велике значення для контролю за всім процесом формування особистості. Більше половини їх – приватні, інші належать переважно органам місцевого самоврядування і лише незначна частина – державі.

Термін навчання у початковій школі становить 6 років, у середній школі першого та другого ступенів - 3 роки, у вищих навчальних закладах, як правило, 4 роки. Обов'язкова 9-річна освіта безкоштовна. Відповідно до адміністративного поділу в кожному мікрорайоні є одна державна школа системи обов'язкової освіти, яку відвідують усі діти, які там проживають. Приватні школи охоплюють лише незначну кількість учнів. Середніх шкіл другого ступеня, як правило, децю в одному районі, в них можна вчитися на вільний вибір [1].

Соціально-економічні зміни межі 70-80-х років минулого століття поставили перед освітою Японії нові проблеми. Компаніям стали потрібні не просто добре підготовлені кадри, а працівники, які думають. Зміни стосувалися всього комплексу системи освіти – початкового, середнього та вищого, безперервного навчання, адміністративного управління та фінансування. На всіх рівнях освіти надавалася велика свобода вибору, гнучкість та багатоваріантність навчання з упором на розвиток творчих здібностей.

Найважливішим компонентом є розбудова вищих навчальних закладів – найвужчого місця усієї системи освіти Японії. В наш час її реалізація вирішує два завдання – сформувати кваліфіковані трудові ресурси, що відповідають нинішньому рівню науково-технічного прогресу та забезпечити науку творчими кадрами. Вища школа має сприяти вихованню в людини потреби у безперервному навчанні. Тому тут звертається більше уваги на розкриття індивідуальних здібностей особистості, від чого багато в чому залежатиме розвиток країни у ХХІ ст.

Важливою проблемою, що постала перед системою освіти наприкінці ХХ століття в Японії, стало підвищення рівня викладання іноземних мов, особливо у вищій школі. Неабиякою мірою це відповідає потребам підготовки управлінських кадрів для роботи на японських підприємствах за кордоном, насамперед у країнах Європи та США.

Слід також зазначити, що під час реформування системи освіти в Японії, велику увагу приділяють вдосконаленню роботи адміністративних органів у цій сфері. Йдеться насамперед про суттєві зміни у діяльності міністерства освіти – посилюється дослідницька та аналітична робота, удосконалюється організаційна структура.

Отже, в ході реформи особлива увага була звернена на новачі в середній школі як підготовчий етап для вступу до університету та на аспірантуру, як заключний етап вищої освіти. Загалом проблема освіти постійно перебуває в центрі уваги уряду.

Наразі можна з упевненістю сказати, що система освіти Японії є однією з найкращих не тільки в Тихоокеанському регіоні, а й у всьому світі. Японці, синтезувавши останні досягнення педагогічної науки з особливостями побудови японського соціуму, змогли забезпечити своїй країні як вражаючі темпи зростання економіки, а й досить високий рівень життя. Вони раніше за інших усвідомили, що ефективна система освіти в країні з високим рівнем автоматизації є не те, що обов'язковою, вона життєво необхідна. Тому можна з упевненістю заявити, що лєвова частка економічного та соціального розвитку цієї країни – це наслідок грамотно побудованої системи освіти.

Насамкінець хотілося б зазначити, що японський досвід становить інтерес для України при виробленні концепції подальшого реформування системи освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дисципліна і традиції: особливості японської освіти. Видавництво Старого Лева. URL: <https://starylev.com.ua/blogs/dyscyplina-i-tradyciyi-osoblyvosti-yaponskoyi-osvity/>
2. Гордон Драйден, Джаннетт Вос. Революція в навчанні./Перекл. з англ. М. Товкало. Львів:Літопис,2017р. 544с.

Шевченко Інга – здобувач ОПП: «Музичне мистецтво» факультету музичної та хореографічної освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Науковий керівник – **Атаманюк Зоя Миколаївна**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ЕКОЛОГІЯ, МОРАЛЬ, ПОЛІТИКА

У XXI сторіччі проблема екології набула загальноцивілізаційного значення. Зміни клімату, вирубка лісів, забруднення океанів, вимирання видів — усе це є наслідками людської діяльності. Проте екологічна криза — не лише науково-технічна чи економічна проблема, вона має глибоке моральне та філософське коріння. Ми стоїмо перед питанням: якою є моральна відповідальність людини перед природою? Як екологічна проблема пов'язана з політичними рішеннями та структурою влади?

Ще у XX столітті філософи почали осмислювати екологію як моральну та політичну проблему. Відкриття міждисциплінарного напрямку — екологічної етики — стало відповіддю на необхідність обґрунтування моральних засад взаємодії людини з довкіллям. У цьому контексті важливим є філософський спадок Ганса Йонаса, Котрий сформулював концепцію моральної відповідальності у добу технічної цивілізації. Ідеї Йонаса стали підґрунтям для сучасного розуміння етичного виміру екологічної проблематики.

Політичний аспект екології також не можна оминути. Влада, закони, міжнародні угоди — усе це формує контекст, у котрому або підтримується екологічна рівновага, або ж нищиться довкілля. Таким чином, екологічна проблема є не лише питанням науки, а морально-політичним викликом, що потребує філософського осмислення.

У своїй книзі «Принцип відповідальності» (1979), німецький філософ Ганс Йонас стверджує, що людство вступило в нову епоху, коли техніка та наука дали людині безпрецедентну владу над природою, але водночас поставили перед нею безпрецедентну моральну відповідальність. Йонас критикує традиційну етику, що зосереджено на міжособистісних стосунках, і пропонує нову етику — етику відповідальності за майбутнє людства та природи. Його відома формула звучить так: «Чини так, щоб наслідки твоїх дій були сумісними з тривалим існуванням людства».

Ця думка є ключовою для розуміння моральної сутності екологічної проблеми. Знищення лісів, забруднення повітря чи океанів — це не лише технічні або економічні акти, а моральні вчинки з глибокими наслідками. Йонас наполягає, що ми не маємо права діяти лише в межах сьогодення — ми відповідальні за тих, хто ще не народився. Сучасна політика, на жаль, часто діє за логікою короткотривалого прибутку. Це суперечить етичному принципу Йонаса. Наприклад, уряди багатьох країн ігнорують кліматичні домовленості через страх перед економічними втратами. Тут мораль вступає у конфлікт з

політикою. Філософія повинна бути посередником, котра нагадує політичним елітам: етичні принципи не менш важливі, аніж економічні розрахунки.

Особисто я згодна з Йонасом: майбутнє людства залежить від нашої здатності мислити не тільки про сьогодні, а й про наслідки наших дій для довкілля. Мораль мусить бути глобальною, а політика — відповідальною. Зараз, коли екологічна катастрофа набирає обертів, філософські ідеї Йонаса стають дедалі актуальнішими. Саме вони можуть стати підставою нової екологічної етики, що буде орієнтиром як для політиків, так і для кожного з нас.

Ми повинні зрозуміти, що природа — не ресурс, а партнер. Її знищення — не просто шкода довкіллю, а моральний злочин. І лише тоді, коли екологічні, моральні та політичні аспекти будуть об'єднані в одне ціле, ми зможемо уникнути катастрофи.

З М І С Т

<i>Боріништейн Євген Русланович</i>	5
ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ LIBERAL ARTS ЯК МОДЕЛЬ ЖИТТЯ	
<i>Аксьонова Віра Ігорівна, Рагуліна Анна Сергіївна</i>	7
СИНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА САМООРГАНІЗАЦІЇ ЦИВІЛІЗОВАНОГО ЛЮДСТВА ЗА ДОБУ ЕКОЦЕНТРИЗМУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Барков Степан, Поплавська Тетяна Миколаївна</i>	11
ОСВІТА ЯК СФЕРА ТРАНСФОРМАЦІЇ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКОГО І НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ	
<i>Бутенко Елеонора Геннадіївна, Поплавська Тетяна Миколаївна</i>	13
ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
<i>Врайт Галина Яківна, Даниленко Анастасія Володимирівна</i>	15
РОЛЬ ЛІДЕРА У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ	
<i>Городнюк Людмила Степанівна</i>	17
ЦИФРОВА ЛЮДИНА У ВИРІ ІНФОРМАЦІЇ «БЕЗ ФІЛЬТРІВ»: ПРО ВІРТУАЛЬНЕ І МЕДІЙНЕ ТРАВМУВАННЯ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ	
<i>Dobrolyubskaya Yuliya Andriivna</i>	20
MARGINALITY IN THE CONTEXT OF R. PARK'S STUDY OF SOCIAL MOBILITY	
<i>Кадієвська Ірина Аркадіївна</i>	24
ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В ОСВІТІ	
<i>Карастан Сергій</i>	25
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОДОЛАННЯ ТІНЬОВОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	
<i>Козленко Павло Юхимович</i>	27
ВИЩА ОСВІТА ЯК ІДЕОЛОГІЯ	
<i>Луцик Ярослава, Поплавська Тетяна Миколаївна</i>	29
СИНГАПУРСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ ТА ЇЇ ВКЛАД В УСПІШНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ	
<i>Мартинюк Вікторія, Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	33
БІОСФЕРА ТА НООСФЕРА: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПРИРОДИ І ЛЮДИНИ	
<i>Мемрук Альона Вадимівна, Петінова Оксана Борисівна</i>	35
ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ТА МУЗИЧНА ЕКСПРЕСІЯ: ПАРАЛЕЛІ ТА ВЗАЄМОВПЛИВ (на прикладі ораторських прийомів у творах Й. С. Баха – «Страсті за Матвієм»)	
<i>Муся Анастасія, Петінова Оксана Борисівна</i>	37

ЗАКОНИ ЛОГІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ	
<i>Наумкіна Світлана Михайлівна, Козюк Анатолій Володимирович</i>	40
ТРАНСФОРМАЦІЯ МОТИВАЦІЙ ТА ОСВІТНІХ СТРАТЕГІЙ МОЛОДІ	
<i>Начев Микола Юрійович</i>	42
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ	
<i>Поздняк Дар'я, Поплавська Тетяна Миколаївна</i>	43
КРЕАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ОСВІТНІХ РЕФОРМ	
<i>Саловський Арсен, Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	45
ЯКИЙ ЗВ'ЯЗОК ТРАДИЦІЙ І НОВАТОРСТВА У РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ?	
<i>Соборова Дарія Андріївна, Петінова Оксана Борисівна</i>	46
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ	
<i>Стойкова Кароліна, Поплавська Тетяна Миколаївна</i>	49
ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІВДЕННОКОРЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНЬОГО КРАЇНИ	
<i>Татаренко Анна Андріївна, Власова Олена Борисівна</i>	51
МУЗИКОТЕРАПІЯ, ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	
<i>Фільварська Валерія В'ячеславівна, Петінова Оксана Борисівна</i>	53
СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОНТОЛОГІЧНА ОСНОВА КОНЦЕПЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО МАРКЕТИНГУ	
<i>Чекаліна Марія, Поплавська Тетяна Миколаївна</i>	56
ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТИ У ДЕРЖАВАХ ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЯПОНСЬКОЇ СИСТЕМИ	
<i>Шевченко Інга, Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	59
ЕКОЛОГІЯ, МОРАЛЬ, ПОЛІТИКА	
Зміст	61

Збірник матеріалів

ХІІ Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

“ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ”

(Одеса, 24-25 квітня 2025 року)

Адреса редакції:

Україна, 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, каб. 73 Тел.:
(0482) 732-09-52

Здано на виробництво – 26.05.20245. Підписано до друку з оригіналу-макета – 26.05.2025. Формат по ISO 216 А4, 297х210, 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 6,7. Наклад 100 прим. Інформаційно-видавничий центр Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26 тел.: (048) 732-09-52